

A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA
KISS JÓZSEF. 47. szám.
XX. évfolyam.

KOSSUTH
cs. és kir. udv. és kamarai szállító
DIVATHÁZA

== BUDAPEST ==
Kossuth Lajos u. 9.

 A HÉT
SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA
most
VIII., Népszínház-u. 22.
szám alatt van.

BENICZKY ISTVÁNNÉ—WALDECK VALERIA GRÓFNÓ

♦♦ Minden étkezés után egy késhegnyit ♦♦

DIGESTOL GLÜCK

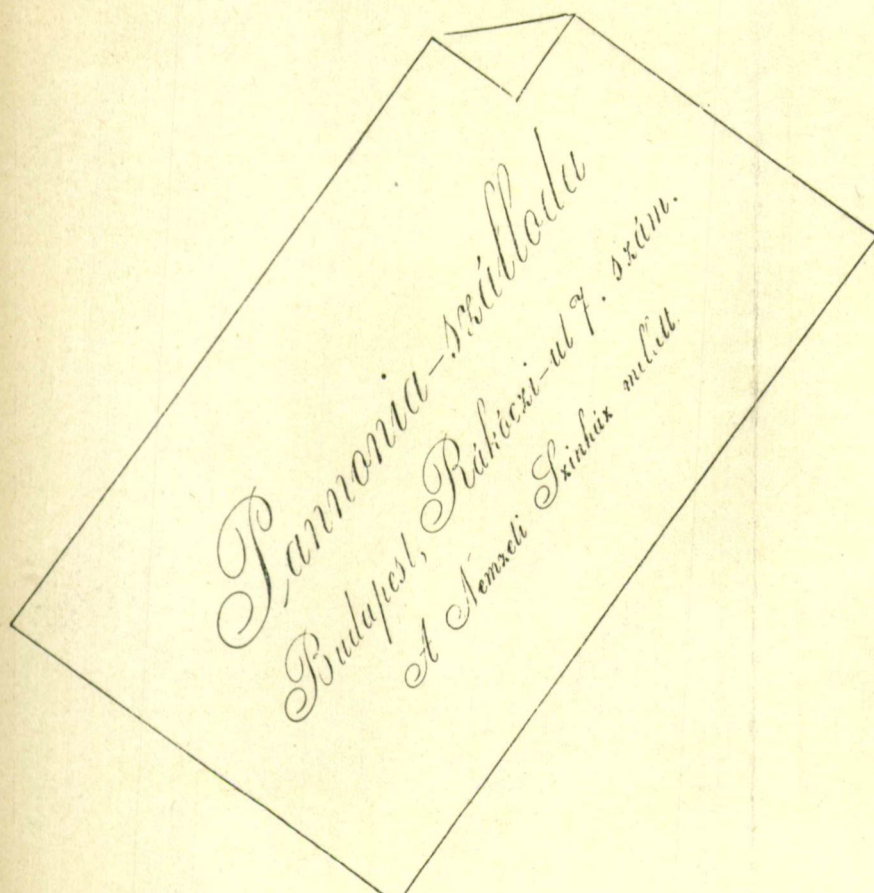
♦♦ legtükéletesebb emésztőporból, ♦♦

mely elősegíti az emésztést, fokozza a bélműködést és étvágyjavítólag hat. Javalva van a gyomor és bél legkülönbözőbb bántalmainál, bélrenyheségnél, étvágytalanságnál stb.

Kapható 2 K-ért minden gyógyszerárban. 3 dobozt 5 K-ért franco küld.

FÓRAKTÁR:

GLÜCK REZSŐ gyógyszertára Budapest, VI., Hungária-körut 93.

Téli fürdőkura. A budai Szt.-Lukácsfürdő

Nagyszállodájában és Thermal-szállodájában lakás teljes ellátással naponként 10 koronától feljebb. Minden szobától fűtött folyosók vezetnek az iszapfürdőhöz. Természetes forrómeleg kénes források, iszapborogatások. Prospektust küld a

Szt.-Lukácsfürdő Részvénytársaság Budapest, Budán.

Kristály-forrás ásványvíz étvágyat javít, gyomorrontást megakadályoz.

Étvágyat javít, gyomorrontást megakadályoz a

KRISTÁLY-forrás

szensavval telített ásványvize. Legtisztább és legegészségesebb asztali és borvíz. — Vidékre és külföldre kérjen fuvardíjmentes szállításról árjegyzést és czimezze:

Szt. Lukácsfürdő-Kutvállalat, Budapest—Budán.

TÜZIFÁT

● BUN GUSZTÁV ÉS FIA ●

legszolidabb budapesti czégnél vásároljon. Telefon: :::: megrendeléseket még aznap lebonyolítunk. ::::

Telefon 58-69. IX., Soroksári-ut 37. Telefon 58-69.

Szőrmekabátok Bundák Estélyköpenyegek Toilettek

rendkívül nagy választékban, igen
::: izléses kivitelben kaphatók :::

UNGÁR

NŐI DIVATÁRUHÁZÁBAN

Budapest, IV., Kossuth Lajos u. 2.

Külön mértékutáni osztály.

♦ KÉRJE LEGUJABB ÁRJEGYZÉKEMET. ♦

KÉZIMUNKA, GOBELINEK,

himzőanyagok és szövetek szabott gyári árában. Kérjen nagy képes árjegyzéket.

TELEFON 109-06.

BÉRCZI D. SÁNDOR BUDAPEST, VI.,
Dessewffy-u. 5.

saját áruházában.

KELENGYÉKRE alkalmas himzett és szövött monogrammok, betűk és számok rendkívüli nagy választékban.

Reggelizés előtt fél pohár

SCHMIDTHAUER-féle

Használata valódi áldás gyomorbajosoknak és székszorulásban szenvedőknek.

Igmándi keserűvíz

az elrontott gyomrot 2-3 óra alatt teljesen rendbe hozza.
Kis üveg 40 fill.
Nagy üveg 60 fill.

MEJELLEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... 10.—

Negyedévre ... 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám: 61—38.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

— Budapest, november hó 21. —

Krónika.

A soproni marhavásár.

— nov. 19.

Gróf Batthyány Tivadar lábai elé kölönczöt raktak, amely úgy fest a gróf politikai pályáján, mint az írásban a gondolatjel: az ember csak sejti, de bizonyosan nem tudja, hogy mi következik utána. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy a politika az ultrasovinizmusnak abban a medrében hömpölyög még mindig előre, amelyet Batthyány Tivadar is segített kimélyíteni, akkor csak nagyon kevés kétségünk lehet afelől, hogy az a kölöncz meglassítja a tempót, melyben a gróf ezután előre siethet. Mert a politikában semmi sem oly kiszámíthatatlan, mint az apró epizódok következményei. Nasit ötször egymásután megválasztják képviselőnek Trapániban és Parnellt nem tudja az istenek hatalma se életre keltetni. Pedig a sikkasztást óriási távolság választja el attól az apró szerelmi kalandtól, mely nevetségessé tette Parnellt. A büntetőtörvény paragrafusait szabad volt átugrálni, de kibukfenczezni a szerető ablakából olyan vétek; melyet nem tud megbocsátani a társadalom. A politikus lopjon, sikkaszson, de ne fegyen olyant, amitől nevetségessé válik. A büntetőtörvényt ki lehet játszani, a paragrafusok furfangját fufanggal lehet tullicizálni, de a kaczagás harsogása sokkal általánosabb érzések megnyilvánulása, semhogy különvéleményeket lehetne azokkal szembeállítani. A törvény mindig csak osztályok és csoportok felfogását tükrözi vissza, de a felharsogó hahotában milliók ítélete jut kifejezésre. Ítéletnek ez se valami igazságos, de hát az ítéletek sohasem közelítették meg az abszolút igazságot. Az ítéletek csak felfogásbeli nüanszok s a legbecsületesebb és legkorrektebb az maradhat a legkönnyebben közöttünk, aki felfogásaiban nem tért el az átlagostól. Mihelyt a nüanszok szembeötlők, a kritika is felrakja éles szemüvegét s alaposan megnézi, hogy ki az, aki az átlagostól elüt, s ezzel magára meri terelni a figyelmet. Az ellenőrzés megszázaszorosodik s tulajdonképpen csak ennek az ellenőrzésnek az éles szemüvege teszi, hogy oly nagy-nak, groteszknak látszik az átlagból kimagaslók cselekedete. És a groteszken vigyorgó torzkép megkacagtat. Ahol pedig ez a kaczagás kezdődik, ott a politikai karrier többnyire befejeződik.

Szivből sajnáljuk ezt a megakasztott pályát, mert most láttuk csak, hogy sokkal értékesebb embert vesztettünk el, semmint pár nap előtt hittük volna. Az urak

száz okos politikai beszédben nem mutatkoznak oly okosnak, mint egyetlen egy ostoba levélben. A Batthyány leveléből látjuk, hogy az urak a politikai porondon okosak is lehetnének, ha lenne merszük, hogy olyannak mutatkozzanak, amilyenek a valóságban. A grófot gazdasági érdekei az országos vásárokhöz is kötik, nemcsak az országos politikához. S mert a gazdasági érdek szükségessé teszi, hogy megtudja a soproni marhavásár idejét, német levelet írat a gazdasági intézőjével Pozsony város polgármesteréhez s megtudakolja, hogy mikor lesz a soproni vásár. Értsük meg jól és méltányoljuk valódi értéke szerint, hogy mi az, amikor gróf Batthyány Tivadar, németül levelez a magyar hatósággal. Szinte halljuk a kifogást, hogy a levelet nem ő írta, de egyik tisztviselője. A mentség nem enyhíti, de súlyosítja a vádat. Nem a mi szemünkben, de azok előtt, akik vakon hittek a gróf apostoli küldetésében. Ezek a fanatikus hívők erre a védekezésre azt felelték, hogy a gróf gazdaságában is csak olyan felelőtlenül akar dolgozni, mint a politikában s a német levelet azért íratja a tisztviselőjével, mert ő maga nem akarja egy ilyen levél következményeit viselni. A vádaskodók tévednek. A gróf kitünő gazda, aki tisztviselőjét úgy választja meg, hogy az németül levelezzen Pozsonynyal akkor is, ha erre nem is kap külön utasítást a gazdájától. Pozsonyban szívesen veszik a német levelet, talán gyorsabban is intézik el, mint az édes magyar nyelven írott sorokat. Itt pedig a gyorsaság lényeges, mert hátha véget ér a soproni vásár, amikor a pozsonyi válasz megérkezik. Így okoskodik a jó gazda, aki tudja, hogy a disznait meg az ökreit nem veszik meg jobb áron, ha magyar leveleket küldöz a pozsonyi polgármesternek.

Mindez csupa okosság, merő józanság. A gazdaságban a haszon a legfőbb irányító erő, s ha egy német levéllel ez a haszon biztosabban érhető el, mint egy magyar átirattal, az okos gazda német nyelvű irást küld. Mert az ember magának gazdálkodik s nem a hazának. Ezt mindnyájan így tudjuk, s ha a szükség parancsolja, mindnyájan így is cselekszünk. Az életünket és vérünket feáldozzuk a hazáért, de nem a disznainkat és ökreinket. A hazafiságunknak koncessziókat teszünk odahaza, a magunk gazdaságában, mert úgy véljük, hogy a hajthatatlanságunkkal ártunk magunknak anélkül, hogy a hazának használnánk vele. És itt mutatkozik az a bizonyos nüansz a felfogások különbözősége közt. A nüansz, mely nemcsak a távolságot jelzi a magunk és mások felfogása közt, de rávilágít arra az eltérésre is, mely a gazda és politikus közt tátong. A gazda minden-

ben reális, ellenben a politikus a szélsőségig ideális. A gazda megalkuszik, de a politikus intranzigens: Otthon használ a megalkuvás, tehát megalkusunk. A politikában javunkra van a hajthatatlanság, tehát hajlíthatatlank maradunk. És ez adja a kaczagató torzkép körvonalait. Aki ilyen bölcsen tud tranzigálni a maga érdekében, miért nem tranzigál ugyanígy a haza javára? S ha a lelkiismeretünkkel megalkusunk a magunk kedvéért, miért irtózunk attól, hogy a haza javáért ugyanígy bűnbe essünk? Nagy hazafi hozhat olyan áldozatot a hazának, mint önmagának.

Attól tartunk, hogy a pozsonyi levélnek ez a passzusa: »mikor lesz Sopronban marhavásár« — hamarosan szálló igéje lesz a magyar politikai világnak. Az ultrasovinizmust fullasztják bele, valahányszor a fellezgős, önzetlen hazafiság a mások rovására szeretne boldogulni. Pedig kár lenne, ha sok politikust csak azért tennénk nevetségessé, mert jó gazdák. Ha módunkban lenne, mi tömérdek példányban dobnánk piacra ezt a német levelet, hogy hasznos utbaigazítást adjon a célravezető politika dolgában. És melléje ragasztanánk egynehányat a Batthyány Tivadar hazafias leveleiből. Hadd lássa az ország, hogy miért virágzik jobban a gróf gazdasága, mint a haza imádott termőföldje.

Lynkeusz.

Az én napom.

Hogy az utolsó fény hullong a lombra,
Szívem gyötrő gyönyörben megremeg
S úgy szűcsölöm a tűnő színeket,
Mintha e nap utolsó napom volna.

Ma a határ naphosszant az enyém volt,
Ma fellebbent a róna szürke fátyla —
Távol s közel színes lelkét kitárta
S kék mosolyával hajlott rám az égbolt.

Mint a napfény ott lombot, levelét,
Úgy borította el a lelkemet
Sugaras órák színe, telje, fénye...

Utolsó perczek, lassan szálljatok,
Lassan fakuljon villó szárnyatok —
A holnap, jaj, ki tudja, hogy enyém-e?

Kún József.

Nem a szenvedések, — az örömtelenség teszi elviselhetetlenné az életet.

*

Abból, hogy valaki begubózik, még nem következik, hogy tudna pillangó is lenni.

*

Ha szíven lőnek is a párbajban, nem bizonyos még, hogy nekem volt igazam.

Zsuzsa naplója.

Írta: EÖRSY TÓTH JÜLIA.

(4)

Az én szegényes kis csóktalan szám most az első csók emlékének tüzetől lassan rózsaszínre bágyadt, új, sejtelmes, simogató vágyak jöttek a szívemre és Fauszt ott volt az ezüstös erdő szélén, alig husz lépésnyire már.

A másik oldalon izgatott sietéssel ment a város felé a gyémántfésűs színésznő, fátyolos szemmel kutatót valaki után Fauszt és a munkás, erős hittel, megint a tavaszról beszélt.

En várón és boldogan az erdő felé néztem, aminek egy hónap múlva virágba borul minden gesztenyefája, — én már éreztem, mint hullnak majd rám a szirmok és a szívemben már gyönyörű, áldott tavasz volt.

A színésznő is megérezte a munkás szavát és az elrobogott fogatra gondolt. Nem az ulánustisztre, csak a szép, elegáns, puha szőrmebéléses fogatra, a remek, nemesfajú, nyugtalanverű paripákra gondolt, aztán budapesti kőszínházakra, s nagyon messziről, homályos vízióként jelent meg előtte: Páris.

Fauszt közelebb jött. Álmodó, már egy kicsit elhamvadt tüzi barna szemében megvetés lappangott. Nézte az utcza forrongó képét és azt gondolta: én majd a karomba veszem a boldogságomat, aztán leülök az íróasztalom mellé és ezt a beteg, nyomorult, akarat nélküli embertömeget kiforgatom az érzéseiből, ha akarom, megutáltatom vele az eszményeit, lerontom a hitét és megmutatom, hogy a márványpalotája, amit emelt, vagy a legzseniálisabb emberkoponya, a büszke, tiszta, nagy tudásu is csak: por.

A köd, mint egy nagy, sebesült madár, ráfeküdt az utczára, a kirakatokra, a munkások kék zubbonyára, csak az én szívemre nem; vágytam valami után, vártam valakit, a tizenkilencz évem márványfehér szűzségével és arra gondoltam forrón s akaratosan: most itt a tavasz.

Amint kimondtam, rámtévedt a Fauszt szeme. Mosolygott, egy kicsit szomorúan, egy kicsit gunyosan és megemelte a kalapját. Ösztönszerűen odaadtam neki a keztyűtlen kezem; amint a szájához vitte, a szeméből ezer koboldfiu repült felém és valahonnan a szíve tájáról felém lépett aranyban égvé az ördög.

— Azt hiszed, — kezdi nevetve — hogy nem több, csak egy csók és rózsaszín virágba borulva jön a tavasz? Szamárság. A tavasz akkor jön és addig tart, amíg én akarom.

— Hát a szerelem nem tehet, a végzet nem határoz meg és az Isten nem segíthet semmit?

— Szerelem? — kaczagott az ördög. — Az nincs. Az egy tiszta és hófehér fátyoldarab, amit két ember egymásra borít. És amibe én, amikor akarom, belenyujtom a tüzes, viszályt hozó kezem, hogy mire egyet pillantok, a szerelemből ne legyen semmi. Az élet az enyém. Végzet? ... Azt én csinálom. Az Isten? Nem — az Isten nem szól bele az én dolgomba. Az Istené az lesz belőletek, ami az élet után megmarad: a lélek.

Megint kaczagott és a hosszú, lángszínű árnyékba betakarta a színésznőt, a munkást, Fausztot és engem. Muzsikáltak, csengtek rajt az aranyak, amint továtunt a mellékutczára és mi egymás kezét még fogva, megbabonázva, felizgatva, rémülten néztünk utána.

Körülöttünk már vérpirosra izzottak a gázlámpák, szüzi, fehér repüléssel szállt az áprilisi hó, az emberek szeme tele volt édes, meleg szeretettel — és mi ebben a gonosz perczben a szeretetből, a fényből, a fehérségből nem láttunk semmit.

Halálos rázkódás futott rajtam végig. A Fauszt vértelenre vált, összeszorított száján lobogva gyuladt ki egy folt, akkora és olyan, amelyet én szenvedésem, álomlátásos éjszakákon a nyakamon érzek. Az ijedtségtől megnémult a szívem, és Fauszt, talán megsejtve, rám emelte a hideg, kutató tekintetű szemét s megkérdezte:

— Tavasz van?

Rózsaszínre vált arcom a boldogságtól, egy kicsit megrémült, s boldogan feküdt aztán a kezem az ő kezében, mikor azt feleltem:

— Tavasz.

Az ajkunk már néma volt, de a lelkünk még váltott egy üzenetet. A Fauszt lelke bátoritanul és félve azt kérdezte az én lelkemtől:

— Meddig tart a tavasz?

En rákaczagtam forrón és szerelmesen a lelkemmel, csókot sejtettem valahol a levegőben és azt mondtam:

— Ameddig akarod. Örökké.

Ezekben a szókban benn volt a mi összebonyolódott, százszor keresztezett, szétválni nem akaró utunk halálos ítélete: igen vagy nem?

Mi boldogok voltunk, némán, de tiszta, erős hittel belemosolyogtunk egymás szemébe és egyszerre mondtuk a lelkünkkel: igen.

A gyönyörű, vérpiros kábátos színész nő ránk mosolygott s gyöngé, ingadozó pillantásán keresztül láttam, hogy a havas, csipkemintás tornyok mögött közeledni véli a közház, azon túl: Párist.

Fauszt hozzám lépett, karjába füzte a kezem s azt kérdezte:

— És majd tavasszal mi lesz belőlünk?

Április 24.

Fauszt ma már levelet küldött. Ajánlja, hogy rövid tervezeteket készítssek, aztán mindenestre juttassam el hozzá. Meg fogom tenni.

Az anyám olvasta a levelet. Meg van elégedve. Ő kiváló tehetségnek hiszi a lányát s nem csodálkozik azon, hogy egy olyan jelentős irodalmi ember nagy munkával próbálkozik velem. Bár lenne minden az ő hite szerint...

Április 25.

Skizzeket vetek merész, széles vonásokkal... és egyszer csak le kell csapnom a tollat. Kisértetek járnak... Elmult idők elmult emlékei hullnak a szívemre. Jött egy óra, egy apró, számba se vett, elsuhanó kis kereke az elmulásnak... és hozott egy csókot. Kirepült a világba fénylő szemmel, csattogó, gyöngé kis szárnyal egy fecskefióka s lebegő, kéktollu kis szárnyát elektromos ütés érte...

Most el kell válni, milyen hatása lesz a villamos áramnak a fecskefiókára: sulyosan a szívére ér és lefelé vonzza, lefelé a vízbe... iszapba?... vagy fényes, glóriás futásra kényszeríti a lelkét előre — csak előre a Nap felé?...

Mikor ezt kérdezem magamtól, este van.

... Sárga sarló jár az égi mezőn.

Sárga sarló pengéje nem tudja mit kaszálgat...

Április 26.

Az a brutális, haragra készítő tény, hogy engem megcsókoltak, kezd megenyhülni, kedvesre válni. Engem megcsókoltak... most már erősen, lázzal fut rajtam végig az az érzés, vihart és emóciókat kelt bennem... én érzem a tüzet nyakamon a csóknak... ez engem

boldoggá tesz, zajgásba hozza a vérem! Ami máskor olyan csendes, lassu, kékes folyásu...

Összekuporodom a divánom sarkába és azt az égő csókhelyet az ajkamon hozzá nyomom a bronzdiszítéshez, hogy hideg legyen már valami egyszer, jégbetapasztó, mert másképp a láztól kicsattan a szám... másképp meggyuladok attól a folttól, amit a Fauszt ajka égetett rajtam.

Az a csók...

Mérhetetlen rég, — egy hete elmult — hogy történt és nekem még csak most vonja be boldogságos fénynyel a szemem!? Most száll le mélyen a szívembe, hogy elzibbaszson minden más érzést, hogy ne legyen más, csak az első... lelkemig égett csók...

Szeretnék odaborulni az édes anyácskám elé és megmondani neki, hogy nagyon boldog a lánya, az ölébe temetném az arcom és elusognám, hogy jött egy perc, tavaszi álmok, üdvösségek idején...

Ah... ezt mégse merem megtenni... Egy leány fölött olyan magasan áll az édesanyja...

Április 27.

— Tavasz van... — lélegzetem mélyet, mámorosan és elindultam a víz mellé. Szeretem ezeket a reggeli sétákat. A végtelen hosszúnak látszó uton nincs egyetlen ember, mellettem két oldalt rétek és a víz... és gondolkodásra készítő, nyugodalmas csönd.

Reggel volt még, hűs, aranyospárás reggel. A rét még harmatosan aludt, csak a szélén ébredtek egymásután a sárga pimpófejek. Lehajtott fejű parti füzek meséltek csak egymásnak valami szomorú, édes muzsikában végződő éjszakai álmot. A víz simogatta a behajlító fűleveleket és nyugodtan, fenségesen hallgatott. Mozdulatlan ezüstös volt a tükre, mikor fölé hajoltam.

— Hiszen én szép vagyok... — dobbant meg ijedt örömmel a szívem. Karcsu a testem és hajlós, mint az orgonaág! S a hajam még a fényes vizen is rágyog... Szép vagyok... ismételttem halkán, boldogan és átröpittem a szemem a határon, belefurtam a végtelen kékségbe és kerestem valakit, akinek jól esnék a túlradó hálám, kinek elmondhatnám, hogy csodálatos a reggel, hogy most ébrednek szendén az álomból a pimpók, hogy aranyban fénylik a víz és azt mondja, hogy szép vagyok...

Közel éreztem magam az örökkévalósághoz és imádkozni szerettem volna. A füre dobtam a keztyűm s összekulcsoltam a kezem, hogy valami szent, pogány háláadást mondjak.

Messze, a jegenyefák magas feje fölött diadalmas, égő arczczal jelent meg a nap. Felé fordítottam az arcom.

— Engem megcsókoltak... — suttogtam exaltált rajongással és megcsuklott a térdem. A lelkembe edződött ez a pillanat minden bübájával s térdem enyhén átvízesedett a harmatos fűtől, a fehér posztóruhám lágyan letakarta a sárgafejű mezei virágokat...

Már két napot láttam; egyiket a változatlan kék égen, a másikat a szeszélyesen sodródó vizen. Mindkettőnek a fényessége a lelkembe tört s megint csak a csókra gondoltam. Szédülve jött a nyakamra a simogató érzés, hogy belém vájjon puhán, akaratosan és két vérszín helyet égeessen rajtam.

— Engem megcsókoltak... — zokogtam boldogan szenvedve az emlék hatása alatt. A nyakam édesen sajgott s én a meghalásig boldog voltam.

Május 1.

Csendes léptekkel róttam az utam, a pihenéstől a kötelességit — mikor a sok, néma, magambarejtett

kérdésekre feleletül megállt valaki mellettem. Az, akit a nyugtalanságom, a tépelődéseim illetnek, az állt meg előttem, akit ébren nem sokszor látok, de az álomom a csókjával, a szavaival telve. Mellém állt, az arcára kellett néznem, amelyen se ifjúság, se élet pirossága nincs, csak várakozás van és egy nagy, nagy kérdés. A szemébe kellett néznem, pedig nem volt se meleg, se sugaras, hanem nagy titkok tudásától fáradt.

Parancsolta, hogy a mindent megértő, gonosz szemébe mélyeszszem a szemem, amely olyan világos, öntudatlanul tiszta és olyan csodálkozva néz néha az ő szemébe, mint egy hétszáz éves római szentkép.

Azt is akarta, hogy a kezébe tegyem a kezem, és azért kinyújtotta felém. Én tétován álltam. Félek a kezétől, mert nagyon barna, erős és bűnös, és olyan, mint a mágnes: már messziről vonja magához az enyémet; de úgy, hogy az övé nem közeledik, csak várja látható remegéssel, mikor simul bele a nagytudásu, aczélerős kezébe az enyém, amely olyan tiszta, mint a harmat, oly gyámoltalan, szent, oly lilium-fehér...

— Kezét csókolom — szólt és mélyen megemelte a kalapját.

Megrettenve néztem rá. Már az ajkamon volt a kérdés: mit akar? De nem mertem erről beszélni egy hangot se.

Nagyon jókedvű volt, sokat, de nagyon halkan nevetett s lopva, oldalról vizsgálta a járásomat, a ruhámat, az arczom vonásait. A munkámról kérdezősködött érdeklődve, szeretettel. Részleteket akart volna hallani, hogy képzelem egymás után a jeleneteket.

— Még nem szolgálhatok kész tervvel — feleltem egy kicsit szegyenkezve. A feltalálás, fordulatok kigondolása nekem játék, — hanem sorban a jeleneteket? Nem tudnám megállapítani.

— Hát majd én megpróbálom — ajánlkozott kedvesen, s olvasta az óráutéseket, amelyek melán kongtak bele az alkonyatba.

— Hat óra... még egy teljes óráam van. Magának adom, ha elfogadja. De akkor el kell kísérnie, így, lassan sétálva a vasutig.

Valami megmozdult bennem, gyöngén, hangtalanul és olyanformát susogott, hogy: nem... De a toronyórák egymásután kezdtek mély szavu, bus kongásba, a Fauszt szeme akaratosan simogatta az arczom és én azt mondtam: igen...

— Tehát ez a város. Itt lakik. Nekem tetszik. Szép itt minden. Hangulatos. Zajtalan. Nagy munkákra való hely. Itt lehet az embernek világot mozgó érzéseket ápolni a szívében. Glória?... és felém fordult — ha két hónappal előbb jártam volna itt, most nem maga irná az én merész, nagy témámat.

— Hát írja meg. Maga sokat, sokat, mindent tud hozzá.

— Ah, már nem lehet. Későn van.

A város kis parkja mögül halványzöldbe játszó fehér labdarózsával futtatott villa tűnt elő. Piros tetejére már aranyos esteli felhők ereszkedtek.

— Nézze. Egy ilyen apró ház. Nyugodt, finomstiliű, egy park háta mögé dugott. Ez még tudna érdekelni. Mondja, meg lehetne kapni ezt a villát?

— Nem. A polgármesteré. Gazdag ember.

— Bánom is én. Azért eladhatná. Vagy építtetni kellene egy másikat. Itt valahol, ahol nem járnak emberek. Ott lennék én, fehér kertészruhában tarolnám le magának a rózsákat és szőném a drámánk nagyszerű érzelem-ág-bogait. Maga sem tenne egyebet, csak elfogadná a rózsákat és írta.

Megdöböntem. Ki beszél most Fausztban? A férfi

vagy az író? Mert ez nem mindegy. Ha az író beszélt, akkor most magának tárczacikket fogalmazott s szavának semmi súlya nincs. De ha a férfi beszélt?...

Fauszt a jegygyűrűs kezét simogatta.

— Eh. Ne csodálkozzék. Utóvégre három hónapja ismerem magát. Nem szabad tudni egy írónak, hogy mit szokott titokban gondolni a másik?

Az arczom elborult és nem feleltem. Furcsa sejtelmek támadtak bennem. Sohase féltem s most egyszerre titkos rettegés vett erőt rajtam. A pusztá, kihalt ut keltette bennem, vagy valami más? Nem tudom. Csak azt éreztem világosan: a Fauszt karjára kellene tenni a karom, hogy még jobban féljek...

Már sötét volt mindenütt az uton, csak a mi szemünk világított. Az övé nagy, higgadt, bűnös fényrel s az enyém még mindig olyan tisztán, mint tavasszal az első pár hajnali csillag. A keze mohón nyúlt az enyém után és beletemette az ő vértől, forróságtól reszkető kezébe az én tiszta, hófehér, hideg kezemet...

Messziről ide feketedett a pályaudvar merev, vasból kovácsolt teteje, s a tompán, zuhogva dübörgő vonatok zenéje elénk hallatszott. Aczéltestű kocsik kigyuladt vérpiros lámpát hivogattak maguk felé. A kezünk, a szemünk féltőn egymásba mélyedt, míg lassan, imbolyogva megindultunk. És mentünk az éjszakába...

Május 16.

— Nem adja nekem a kezét? — szólt Fauszt és megállt előttem.

— Nem, feleltem. Nem. És harmadszor is, magamat altatgatva, már lassabban mondtam: nem.

Az ablakokra lágyan ráborult az este. Feketébe játszó violaszín csipkeárnyéka vetődött a falra, az üvegtáblákra. Csönd volt.

— Hát akkor beszéljen. — És leült velem szembe. A hangja idegen volt, mintha valami nagy mélységből szállt volna hozzám.

— Nem?... — Hosszu, mozdulatlan szünet következett. A végén láttam, hogy a három gyémánt-ingombja villogva közeledik felém. A kezét a nyakamra tette és puhán, alázatosan beletemette a csipkék közé.

Megremegtem valami idegen félelemtől. A lelkem élesen, hangtalanul sikoltott felé.

— Tudja, hogy egy ilyen perczen meg lehet halni? — És minden reszkető, vibráló idegét éreztem a vállamon.

— Meg lehet halni... — csak utána mondtam gondolat nélkül, behunyt szemmel. Az agyamban gyors egymásutánban futottak el szintelen, megfakult képei a multnak...

Forróságot éreztem közel arczomhoz. Hátrahajtottam előre a fejem. Hátra, a selymes, hideg bőrfotelra. A tűz lassan, lassan hajlott utánam.

—... Glória... Glória... — szólt hozzám és a szavától égni kezdett minden. — Glória... — sutogta — nem szól?

A tenger minden fojtó nehézségével a keblemre feküdt. Szegeknek éreztem a csipkéket összeszorító kis kapcsot és a nyakamon a vékony, könnyű selyemszalag úgy szorított, mint a vaspánt. Már ragyogó vörösben égett minden körülöttünk. Tüzet fogott a szőnyeg a lábunk alatt és a falon nagy, aranyban fénylő lánggal égett a szinlapok.

Alattomosan, puhán a derekam körül fonta a karját s a szeme nagy szenvedélyek sötét, könnyes tüzeiben égett.

— Ugy-e, most azt gondolja: egy elmúlt nyár. Forróság volt, de csöndes hűvösbe olvadt. Ugy-e be-

hunyja a szemét, mert nem fél: ez a nyár ugy sem éget?

A szíve, ideéreztem, úgy vert, mint egy harang és a csodás, hangos szavától nagy dobbanásra kelt a szívem.

— Menjen, menjen. — Egyszerre gyöngyözött a homlokom és hideg lett a testem, mint a márvány. Aztán átnyargalt rajta örületesen a vér. Megérezte.

— Hisz te nem akarod, nem akarhatod ezt. A szíved mást mond... Igaz, remegsz, de a szemed vár... A szemed hív, ha ellök is a karod...

Lassan álomba némult bennem minden élet. A szemem vár?... Azt gondoltam: nem. Nem vár senkit és nem várt senkit. Hiszen alig egy pár hajnal óta van az élet...

— Nem vár. — Ismételttem konokul.

Feleletül az ajkamra esett két keskeny parázs. Rávésődött nagy lobogással az ajkamra, de az égetését a lelkem vette észre először, az felrémult, belésikoltott és megrázta a testemet: Ébredj! Nagy, vészharangozásra készítette a szívemet és a megsuhogtatott félelem ostorával fölkergette a vérem, mind, föl az ajkamig.

A két keskeny parázs nem bánta a lelkem sirását, csak csókolt, égetett, lopta magába a lélegzetem, a szívem verését. A parázs csak égett, — ott a számon égett és beszélt hozzám lopva csodálatos, hangtalan, rossz szavakat...

— Ez... lásd... Glória... ez az életben az élet. Fehér, szent, tiszta álmom, lásd, ez a mámor a boldogság... Ez a bűn... az egyetlen, ami megéri a halált... Ez a kárhozat... ez a kárhozat... ez a szerelem... Liliomos, fehér kis lányom... én... a gonosz... meg kell hogy tanítsalak élni... Kinyitom a szívedet és beléd csókolom az élni tudást...

Az ajkam sápadtra fojtotta a két keskeny parázs és azt gondoltam, a csók alatt, kinosan, már öntudatlanul, utoljára: ez a halál... Ez a halál... és csöndben, erőtlen fölnyitottam a szemem.

A szobában minden biborvörös fényben égett. Perczege lobogtak a könyvek az üvegajtó mögött, vörös fény hullt mindenhova a plafondtól a parkettig s én ebben a tüzfényű szobában hallgattam először a szenvedély szavát.

Fauszt nem vette el a forró száját az enyémről, hanem a félig lehuny szeméből halk, mámorba ringató üzeneteket küldött az enyémbé.

— Glória... ha csak egy perczre adhatnám neked a lelkem... talán megértenéd, hogy mi az: szeretni... akkor tudnád: hogy ez olyan nagy, mint a halál...

S én halkán, megrázva beteg remegéssel ismételttem: ez a halál...

A szemem lecsukta két forró, nehéz, ólmos csepp.

...Az ablakok már mind be voltak akasztva az este feketébe tűnő violaszín csipkefátyolával. A falon minden színlap remegő, aranyvörös lánggal égett.

Valahol becsapódott egy ajtó.

Május 19.

Három éjszaka nem aludtam. Akkor, azután és ma. Én többé sohasem is fogok aludni. Nem lehet, zavart a fejem, kuszáltak a gondolataim. Az előbb egy névjegyem került a kezembe. Elolvastam; olyan idegen volt. Ez az én nevem?...

A harmadik éjszakája virrasztok itt az ablaknál és nézem a hegyet. A szememen érzem, homály van, csöndes, könny nélküli homály.

Akarattalanul bámulok a hegyre, mert az nehéz, szomoru ködbe burkolt és nem akar tüntetni egy-egy föl-fölszíkrazó fénynyel, mint a lélek, ami halálra vált

és mégis fáklyákat gyújt a saját temetésére. A hegy komoly, fonséges. Világosság nélkül is nyugodt, mint egy hitess asszony, aki maga mellett érzi a párját.

A hegyet én irigylem, mert kihamvadtak belőle már a hajdani nagy tüzek. Hideg szirtteste bíraskodik a lábainál szenvedélyesen morajló folyam felett. A hegy kiégett, meddő, tüztelen. A hegy azért ítél...

És én lehajtom a fejem.

Mire elmondja fölöttem a szívem a vádat... hajnal lesz. De most még mindenütt feketébe járó, süket éjszaka van. Olyan álmos, megvesztegető ez a vég, mint akkor volt az a kezdet...

De hát mi az én nagy bűnöm? Az, hogy Fauszt megmámorosodott az ifjúságomtól és őrjöngve dobta a földre a jegygyűrűjét? Vagy az, hogy az ajkamból egy óra alatt kiszívódott minden élet és olyan lett, mint a hervadt rózsalevél?

Választ akarok és be kell hunynom a szemem, hogy sötét legyen. Künn már hajnal van...

(Folytatása következik.)

Toll és tűr.

— nov. 19.

MENNYI NAGYSÁG, MENNYI TEKINTÉLY! Hasábos kimutatásokat olvasunk arról, hogy ki melyik függetlenségi párthoz tartozott. A versengő pártok lelkiismeretesen számot adnak róla, hogy hányan léptek be a pártba, de arról, hogy hányan léptek ki, ezt már csak a konkurrens párt tudatja a versengő ellenfélről. Ismeretlen nevek törnek előtérbe azon a jusszon, hogy ők most beléptek s nincs olyan senki, akinek gyarapodásával ne dicsekednék az egyik párt, valamint hogy nincs olyan nulla, akinek kilépését ne hirdetné pokoli diadallal az ellenfél pártja. A senkik kora tehát ismét ránkköszöntött s megint tengersok hamis értéket csempész a köztudatba a lelkiismeretlen politikák. Ez az értékhamisítás addig tart, míg a pártellentétek elsimulnak. Azután következik a munka: visszaállítani a rendet, leszállítani az értékeket a megfelelő színvonalra. Szóval a béke korát lefoglalja a takarítás. Rongálunk, hogy legyen mit rendbehozni. Szemetelünk, hogy legyen mit kitakarítani. Ezt mindenütt mesterségesen csinált elfoglaltságnak nevezik, amivel csak olyanok mulattatják magukat, akik nem tudják, hogy mit kezdjenek az idejükkel és energiájukkal. De hát kipusztultak a szép nők és a telivér lovak? Mert mi a nők és lovak kultuszát többre becsüljük, mint a senkik felmagasztalását. Az előbbi őszinte pálványfaragás, de az utóbbi közönséges fetisimadás.

A MAGYAR AVIATIKUS. Hétről-hétre, sőt majdnem napról-napra szállingóznak a kommunikék, hogy egy magyar aviatikus a legközelebbi vasárnap felszáll gépén a rákosi gyakorlóter fölé. És ugyancsak hétről-hétre, két nappal vasárnap előtt, jön a másik kommuniké, hogy a repülőgépnek baja esett, a felszállás tehát jövő vasárnapra marad. Közben a kitűnő magyar aviatikus képe — lehetőleg Blériot-dresszben — megjelenik minden képes ujságban, s boszantó módon már-már úgy írnak róla, mintha ő lenne a levegő igazi meghódítója, Blériot pedig, meg a többiek, egyszerűen az ő dicsőségét lopkodnák. Igazán, ha csak a malőrök számán fordulna meg a dolog, ez a magyar aviatikus ma már messze túl lenne még Santos Dumonton is. Így azonban, amikor újabb és újabb katasztrófáiról olvasunk, az egyszeri rabbi-kandidátus esete jut eszünkbe, aki a megválasztatása esetén megígérte a hit-

község egyik korifeusának, hogy elveszi a lányát. No és a kandidatus megbukott. A próbaszónoklatánál kiderült, hogy se magyarul nem tud, sem pedig a talmudban nincs jártassága. Tehát el akarták küldeni. De akkor előállt a jövődő após, és csitította a többieket:

— Ne küldjétek el azt az embert mégse. Tud az magyarul és tudja a talmudot is. Csak az a baja legfőljebb, hogy úgy beszél magyarul, mint Majmonidesz, és úgy ismeri a talmudot, mint Kossuth Lajos...

Igy vagyunk a magyar aviatikusunkkal is. Azt akarnók, hogy zseniális legyen és röpülni tudjon. Nem telik ugyan tőle egyik tulajdonság sem, de el se eresztethjük, mert hatalmas protektorai vannak, akik ezzel a kijelentéssel kábitják a tamaskodókat:

— Mit akartok ettől az embertől? Hiszen zseniális is, és röpülni is tud. Legfőljebb az a baja, hogy olyan zseniális, mint egy légy és úgy röpül, hogy Lionardo da Vinci se különben.

Amiben meg kell nyugodnunk, hódolattal köszöntvén a magyar aviatikust, aki annyira izig-vérig magyar, hogy még aviatikus létére is inkább a földön jár, semhogy fel merészkedjék a levegőbe...

VIGYÁZAT! FELD APÓ JÁTSZIK! Őszinte meggyőződésünk, hogy a sajtó igazságtalanul bánik Feld Zsigmond színházával és a kelleténél is jobban elhanyagolja a ligeti »kőből épült«-et. Annyira elhanyagolja, hogy nincs az az elszánt voluntör, aki kimerészkedni ebbe a távoli müintézetbe, hanem inkább beveszi magát a legközelebbi kávéházba és a pikolóját iszogatva jóhiszeműen feltételezi, hogy odakinn a színházban nem szakadt le a vashől épült kasírozott csillár és nem kevert a szavába dob-utczai zsargont a színház Napoleonja. Ezzel a jóhiszeműséggel aztán megírja a kritikát, feliratja a fizetőpinczérral a pikolót és másnap megtudja a közönség a lapokból, — mert az előadásból ugyan nem tud meg soha semmit — hogy játszottak, premier volt, viharos siker, ami persze úgy értendő, hogy a vihar kinn dühöngött a liget fái között és határozott sikerrel rázogatta, döntötte a színház falait. Ismételjük, mi a sajtónak ezt a jóhiszemű távolmaradását igazságtalannak tartjuk, mert igenis érdemes Feldékhez jártani és nemcsak premierre, hanem egyéb előadásokra is. Mert egyedül itt történik, hogy egyes számú alanyok többszámú igékkel fognak kezét, még pedig magának az igazgató urnak szájában... Ti esztek, isztek, kérde Narcisz. Amit a darab többi közreműködője — igaz, hogy családtagok — akkora hahotával fogad, hogy Narcisz visszapottyan pater familiasi szerepébe és rámondul az illetlen nevetőre:

— Ne röhögőzz!...

Persze mostantul nagyobb a hahota, és visszhangozza a kacaját a kongóan üres terem. Az a pár néző, aki véletlenül idemenekült a vihar elől, jól mulat, mert elképzei, hogyha Feldék a színházukban játszsák le családi összezőrdülésüket, milyen vidám lehet, amikor odahaza viszont színházat játszanak...

HOGY KÉSZÜL AZ IRODALMI VACSORA?

— Egy jelenet és több levél. —

Színhely: irodahelyiség a Lipótvárosban. Személyek: Ruszt József nagyhereskedő; Praktikáns.

RUSZT (fel s alá jár. Monologizál): Meghalt Gyulai, éljen Herczeg!... (töpreng.) Igen! Egy Herczeg-vacsorát fogok adni! Herczeg Ferencz tiszteletére... Gyakornok!

GYAKORNOK: Parancsol, méltóságos uram.

RUSZT: Diktálok; ön írjon és azután korrigálja. (Diktál.)

(Következik hat levél.)

1.

Méltóságos Berczik Árpád ur, író. Budapest.

Méltóságos uram! Holnap este nálam egy kis irodalmi vacsora lesz Herczeg Ferencz ur tiszteletére. A magyar társadalom és irodalom krémje lesz jelen az estélyen. Remélem, hogy méltóságod, aki e krém tetején ragyogtatja bűbájos tehetségét, már a Herczeg Ferencz kedvéért is megtisztel jelenlétével. Maradok hódolattal

Ruszt Ruszt József, udvari tanácsos.

2.

Méltóságos Rákosi Jenő főrendiházi tag urnak. Budapest.

Méltóságos uram! Holnap este Herczeg Ferencz tiszteletére irodalmi estélyt rendezek. Herczeg ur gyermekkori barátom lévén, már ezért is megérdemli, hogy őt ünnepeljük. Kérem méltóságos uramat, kegyeskedjék megtisztelni jelenlétével annál is inkább, mert ünnepelt barátunk különös fontosságot tulajdonít Méltóságod, tehát kolléga ur jelenlétének. Maradok... satöbbi

Ruszt Ruszt József, udvari tanácsos.

3.

Nagyméltóságú Apponyi Albert gróf miniszter urnak, Budapest.

Kegyelmes uram! Rákosi Jenő barátom és kollégám ő méltósága, Berczik Árpád írókollégám és ő méltósága és én, elhatároztuk, hogy Herczeg Ferencz ur ő nagyságát írói működésének tizenhatodik esztendejében és negyedik hónapjában jubiláris ünnepségben részesítjük egy nálam és általam adandó vacsora keretében. Alázatos hódolattal kérem exczellenziádat, tisztelje meg szerény társaságunkat kegyelmes jelenlétével, hogy a magyar kultúra hivatalos ünnepévé váljék ez a hódolat a nagy író társnak. Maradok... satöbbi

Ruszt Ruszt József, udvari tanácsos.

4.

Méltóságos Beöthy Zsolt urnak, Budapest.

Méltóságos uram! Apponyi Albert gróf ő exczellenziája elnökletével egy kis írói összejövétel lesz nálam holnap este. Herczeg Ferencz barátomat kívánjuk ünnepelni. Amaz írók táborából, akik ma az igaz irodalmat képviselik, ön az első, akinek jelenléte kívánatos volna. Szerencsétlenül meg Méltóságod annál is inkább, mert Herczeg-vacsorámat nemcsak a jelenlévők fogják díszében emelni, hanem egyszersmind külön fényt fog adni annak a jelen nem lévőnek, a meg nem hívottak szimbóluma.

Ruszt Ruszt József, udvari tanácsos.

5.

Nagyságos Herczeg Ferencz urnak, Budapest.

Nagyságos uram! Ha eddig nem volt szerencsém nagyságos uramhoz, tulajdonítsa annak, hogy Gyulai Pál barátom és bizalmasam foglalta el időm nagy részét. Most azonban felhasználva a sulyos csapást, mely szegény legjobb barátom halálával hazánkat érte, holnap este vacsorát adok, amelyen jelen lesznek Apponyi Albert gróf barátom, Rákosi Jenő barátom, Berczik Árpád kollégám és Beöthy Zsolt mester. Csak még ön hiányzik e díszes névsorból. A fönt említett urak egyenes óhaja, hogy ön is jelen legyen a vacsorán. Abban a reményben, hogy megtisztel, maradok... satöbbi

Ruszt Ruszt József, udvari tanácsos.

(A jelenet folytatódik.)

RUSZT (a praktikánshoz): Ezt az öt levelet kopirozza szépen le. Most mehet. Később azonban jöjjön be. Még egy levelet kell majd a postára vinnie. (Praktikáns el.)

Ruszt (leül és megírja a hatodik levelet).

T. cz.

Turi Benedek író. Budapest.

Kedves barátom! Holnap nem mehetek a kávéházba. Apponyi Albert gróf, Herczeg Ferencz, Rákosi Jenő, Beőthy Zsolt és Berczik Árpád tiszteletemre Herczeg-vacsorát csapnak nálam. Legyen szives, írjon erről egy kis kommunikét a lapoknak. Damit die sogenannten iróksz erfahren, welch' ein grosser Schriftsteller ich bin in Magyarország. Kérem, ne felejtessen el eszt a kommuniké jó megfogalmazni. Maradok

Ruszt, Ruszt, udvari tanácsos.

Krónika II.

Érdeklődések.

— nov. 19.

A Steinheilné felmentése természetesen szenzáció s különösen minálunk, közvetlenül a Haverda Mariska pörében beállott fordulat után duplán az. Tul vagyok már a teoretikus analíziseken s az események tulbecsülésén. Nem érdekel sem a Mariska, mint a tárgyaláson családiasan neveztük, sem a párisi dáma pörbeli bűnösége, vagy ártatlansága. A kő, melyet a gyerek a vízbe hajít, már alámerült s a Mariskák a víz felületén megmaradtak. Mi közöm az ismeretlen hölgyhöz? Hadd merüljön el. A víz felületén a Mariskák érdekelnek, mert ennek a víznek én is egy csöppje vagyok s a felülete mindenképpen érdekes.

A nagyközönség érdeklődik az ilyen esetek iránt. Többet is tesznek: velök élnek. Egészen idegen emberek tömege szorong a vádlott sorsáért, mintha róluk szólna az ítélet. S becsületes emberek, akiket nem ölt meg asszony s becsületes asszonyok, akik nem öltek embert, lelkesednek és tapsolnak, mikor az éppenséggel nem ártatlan asszony kiszabadul. Valamikor éppen ugyanazt a motívumot látták, amely szimpátiával kíséri a fináncz megcsalását. Nem egészen így van. Egy időben az asszony-vádlottal szemben a bírák férfivoltát domborították ki: persze, szép asszonyt a férfi sajnál az akasztófától. Most már kezdik megközelíteni az igazságot: az igazi asszonybarátok voltaképpen az asszonyok. Azok tömnek meg a tárgyalótermeket minden olyan pörnél, mely disznóságokkal s egyebekkel kecsegtet, ami nem szemérmes és becsületes nőnek való.

Minél elvetemültebbnek tetszett Haverda Mariska, a nők annál mosolygósabb érdeklődéssel szimpatizáltak vele. Minél ijesztőbben bontakozott ki a Steinheilné abszolút moral insanityje, annál imádandóbbá vált a nők előtt. S egyik sem szép és mégis — hogy bolondulnak utána a férfiak! Lássák, ez a kiválóbb eleme a nők érdeklődésének a minden nőiesség ellen vétők irányában.

A czirkuszokat is azelőtt a nők tömtek meg. Ezek voltak a legvérengzőbbek, mert nekik már akkor is a legérzékenyebb szívök volt. Hozzáértő emberek ezt a vérszomjuságot csak az idegek szomjuságának mondják erős rázkódásokért. Olyan bizsergető érzés az, embervért látni, rémes küzdelmet fenevad és fegyvertelen férfi, sikoltozó asszony és rémüldöző gyermekek között. Ma ezt a hatást megteszi egy francia házasságtörő dráma. Így van-e?

Most egyet fordítanom kell a témán, hogy mellette maradhassak. A repülés láza is általános, és Blériotért még többen rajonganak, mint Steinheilnéért. S itt is a nők a hangosabbak, a lelkesebbek. Cook és Peary ur sem panaszkodhatik. A nők róluk is álmodoznak s bizonyára mind a két ember sokkal több érte rajongó nővel találkozhatott volna a felesége tudta nélkül, ahánynyal valóban találkozott.

A repülés problémája, az örök jég misztériuma ugyebár komoly dolgok s távol állanak a pörbeli szenzációk ideg-effektusaitól? Nem áll tehát, mintha ideg-effektusról lehetne szó, ha egyetemes érdeklődést tapasztalunk. S nem áll, hogy csak a szerelmi elemek hatnának oly elementárisan, mint a Steinheilné-esetek után következtetni lehetne. A két érdeklődés között csak mesterségesen lehet különbséget tenni. Egyaránt mély, egyaránt általános, egyaránt tartós, következésképpen egyaránt jellemző a mai emberek s különösen a mai nők belső mivoltára.

Tudunk mi és tudnak ők, a nők, minden iránt intenzíve érdeklődni, ami az élethez tartozik s az életből kiválik. S az életünkhöz tartozik, hogy a Blériot-k meg fogják változtatni a világ képét s a Pearyk vagy a Cookok bebizonyítják, hogy csakugyan semmi sem lehetetlen. Aki most itt firkálok, egészen távol állok a repüléstől s a hölgyek, akik Blériotnak tapsoltak s érte lelkesednek, abszolút nem gondolják, hogy egyhamar ők maguk is repülőgépen fognak ülni, megfelelő toiletteben. Csak úgy, ahogy a Steinheilné-nő-hívei között egy sincs, aki megölte a férjét s az orránál fogva vezette az egész társadalmat. Mégis ott a tudat dolgozik: repülni tudunk. És itt?

Nos, erre akartam kilyukadni. Nagyon sok dolog nem történik meg, ami bent, a lélek műhelyében otthon van. Minden érdekel, ami az énemhez tartozik, semmi sem érdekel, amiből hiányzik az énmre visszavezethető motívum. Érdekel a villamos elgázolás, mert én is elgázolható vagyok, de nem érdekel a szárazra vont hal, mert a levegőn én nem fuladhatok meg. A madarak csicsérgésére figyelek: nekem is a dal szól szerelemről. De a férgek nyüzsgése utálatos, pedig csupa szerelem ez a nyüzsgés, de nem ismerem benne magamra. S a Haverdákban és Steinheilokban a nők önmagukra ismernek.

Ne essék zokon ez a mondás. Gyilkolnak, csálnak s nem esik bántódásuk, mert nők. Akik nem gyilkoltak s nem csaltak, ebben a tényben a nők hatalmát látják, az elnyomottak, a rabok, a tehetetlenek érzik ilyenkor a mindenhatóságukat. A védekezésben való ügyesség.

Van-e talpig derék nő, aki nem szorul az ügyes védekezésre? A férfiindulatokra való hatás virtuóizása. Van-e nő, aki még nem tapasztalta, hogy sorsa attól függ, miképpen tudja az erős, brutális és fölfegyverezett embert lóvá tenni csupán azzal, hogy ez férfi, ő pedig nő? Csupa légiességet, erényt kívánsz látni, mégis akkor válsz hódolóvá, ha egy pillantás, egy jelentős kézszorítás elárulja, hogy nem vagyok légies és nem csupa erény!

Ez az. A moralitás lehet különböző, a sors ugyanaz. A nők ezekben az elvetemült nőkben, ha kiválók, a magok kiválóságát látják. Nem azt érzik: ilyenek vagyunk! Hanem azt: erre vagyunk képesek mi. Győzünk! Győzünk a törvényen, győzünk az igazságon, nekünk minden lehetséges, mert minden következés alól ki tudunk bujni. A nagyon nagy cocotte, aki elvéteti magát egy főherczeggel, a turfon kaczerkodó hölgyecske, akiért tegnap csuktak le egy sikkasztót, — minden tisztességes nő elfordul tőle és minden nő érdeklődik iránta, örül neki. A női aljasságból kibukkanó női hatalmi tudat ezekkel az esetekkel táplálja azokat, akik nem tudnak és nem mernek aktívok lenni. Az elnyomott női kvalitások diadalmaskodnak a Steinheilméban s fokozzák az érdeklődést. Ezekben a vonatkozásokban ismerik fel a jó nők a gonoszokban a magok tökéletességét. Az elvetemült nők ma ugyanazt a hatást keltik, mint hajdan a Lucrétiák és a Gracchusok anyja.

Ne haragudjanak ezért a hölgyek. Ami különbség a két ideál között van, nem különbség a mai és az ókori nő között, hanem a mai és a régebbi ember között.

Kóbor Tamás.

Salamon halála.

S bolondul sirtak ezer asszonyok,
Kiket valaha szomjuhozva csókolt
S könyüket itta a tenger-homok.

Redőkbe esett selyemköntösük,
Mely akkor a testükhöz úgy tapadt
S kihült, kihült vonagló lágy ölük.

„A Halál él, meghalt az Örökélet.
Jerünk a Kidron-völgybe asszonyok,
Kialudt fénye — tündöklő szemének“

„Meghalt a fiatalság és a vágya,
Jajongjatok ti buja asszonyok!“
„Jaj! szétroppant az ölelések ágya.“

„En cziprusokból koszorut fonok...“
Pőrén heverték a sívó homokba
S bolondul sirtak ezer asszonyok.

Gedő Lipót.

A jutalom.

Irta: LEFCADIO HEARN.

Jun-Ho-San. császár aznap kissé későn kelt fel és rosszkedvű volt. Magához hívatta az eunuchok fejét és így szólt hozzá:

— Ma elmulasztottam tanácsosaim előterjesztéseit és nem adtam ki az ország kormányzására vonatkozó rendeleteimet. Azonkívül elaludtam a reggeli könyörgésnek idejét is és bizonyos, hogy mindebből mérhetetlen csapás származik Kinára. És mindez a baj onnan ered, hogy éjszaka nem tudtam aludni, mert egy állat üvöltött folyton az ablakom alatt és hangjával elhessegette pilláimról az álmot.

A főeunuch erre egész testében ijedten megreszkedett, majd pedig ezt mondta:

— Talán bizony tigris surrant be a felséged kertjébe?

A császár vállat vont s így felelt:

— Az ijedtség magvát hinted szerte ott is, ahol annak nincs termő talaja... Hála Istennek azonban nem tigris volt. Az állat nem üvöltött olyan vadul.

— Hát talán akkor egy szamár volt? — kérdezte a főeunuch. — Annak az ordítása is nagyon kellemetlen.

A császár, rövid gondolkodás után, így felelt:

— Nem. Amit hallottam, nem szamárordítás volt. Csak ismerem a szamárordítást. Annál sokkal, sokkal halkabb volt az üvöltés. Hallgass ide: az állat így ordított.

Azzal a császár utánazta az állat hangját.

— Rendben van — felelte a főeunuch. — Azonnal összehívom a birodalom tudósait, azok üssék fel a főlínsaikat és állapítsák meg, hogy tulajdonképpen micsoda állat zavarta meg a felséged álmát.

Kimondhatatlan számú hajlongások közben a főeunuch kivonult a teremből, aztán áldott lelkinyugalommal hazament, teát főzött, azt megitta, aztán leheveredett egy kis szunyókálásra. Vagy három óra múlva megint visszatért a császár színe elé.

— Felség, a tudósok megoldották a rejtélyt. Azt az állatot, amely az álmodat zavarta, oh, mennyeknek fia, azt az állatot a tudósok »béka« név alatt ismerik. A világ legravaszabb állatainak egyike a »béka«. A fűben él és nehogy elfoghassák, egészen kicsikére tudja összehuzni a testét, amely ilyenkor zölddé válik, úgy hogy meg sem lehet különböztetni a fűnek színétől.

A császár elgondolkozva mondta:

— No igen, persze. Ilyen körülmények között nagyon nehéz lesz elfogni azt az állatot. És mégis megkivánom ezt tőletek. Fogjátok el, üssétek agyon, tegyetek vele, amit akartok, csak tegyetek róla, hogy aludni tudjak és máskor ne mulasztok el fontos államügyeket.

— Oh, az égnék fia, beláthatod, hogy kívánságod szinte teljesíthetetlen. Ám azért össze fogjuk szedni minden erőnket és energiánkat, hogy kielégítsünk tégedet és végére járunk feladatunknak.

Meghatva felelte erre a császár:

— Köszönöm előre is. Add hírül mindenkinek, hogy fényesen megjutalmazom kinek-kinek áldozatkészségét.

A főeunuch újra hajlongott, aztán elhagyta a fényes termet. Átsietett az eunuchok szobájába.

— A kertben valahol egy béka rejtezik, — mondta nekik a főeunuch — fogassátok meg és verjétek agyon.

Az egyik eunuch tovább adta a parancsot a palota-felügyelőnek, az tovább adta a főkertésznek, ez az alkertésznek, ez a főöntözőnek, ez meg az egyik nap-számosnak, akit Tun-Linak hívtak.

— Menj és üsd agyon a békát — mondta Tun-Linak a főöntözőmester.

Tun-Li elment a kertbe, elfogta a békát, amely nyugodtan ült az utnak kellős közepén. Az állatot oda-csapta jól egy közhöz, aztán, amikor már élettelenül elterült, újra felemelte és átadta a főöntözőmesternek.

— Ehol van — mondta.

A főöntözőmester elvitte a békát a rózsakertészhez, ez a főkertésznek adta át, ez meg a palotafelügyelőnek, aki is az eunuchoknak vitte el, az pedig a főeunuchnak.

— Elfogtuk és agyonvertük a békát! Itt van, ni!

A főeunuch a fejét csóválva így dünnögött magába:

— Nem, így tulságosan egyszerű lenne a dolog!

És azzal megparancsolta, hogy a palotában kongassák meg a legnagyobb gongot, annak jeléül, hogy összehívják az egész palotaszemélyzetet. A vadászok, az őrség, a katonák, a papok és eunuchok menten egybe is gyűltek. Rettenetes zavar támadt, óriási kavargás.

A császár az ablakból látta, hogyan vonulnak fel a vadászok és nagyon megörült a dolognak. A vadászok vezetője vaspánczélt viselt és vagy tíz darab tör volt az övébe rejtve. Oldalát két pallos verte, az egyik jobboldalt, a másik balról. A hátán két tegez volt. Az egyiken ez a felírás látszott:

»Ne nyulj hozzá! A nyilak meg vannak mérgezve.«

A másik tegezen pedig ez:

»A nyilak nincsenek mérgezve.«

A vezér nyomában következett a többi vadász.

A sok udvari nép aztán gyűrűt vont a kert körül. Kivont karduk emberek álltak el a kertajtókat és készek voltak arra, hogy megöljék az állatot, ha az üldözők elől menekülni találja. Az udvaron csatasorban állt egy ezrednyi katonaság.

A papok a templomban buzgón imádkoztak és esdekelve kérték az Egek urát, segítse diadalra a kínai fegyvereket, s hogy kedvező kimenetelű legyen a vadászat.

A belső termekben és ágyasházakban pedig az eunuchok a siró asszonyokat vigasztalták és tündérmesék-elbeszéléseivel igyekeztek más tárgyra terelni figyelmüket, amely a véres vadászat felé fordult.

A kavargásnak egész ideje alatt a császár ide-oda tapogott; hol imádkozott, hol pedig az ablakból szónokolva élesztette a katonák harci kedvét. A dicsőségről beszélt nekik és arról, hogy megjutalmaz mindenkit, aki a vadászatban kitünteti magát.

Igy telt, mult a nagy nap.

Ámde, amikor leszállt az éj és a palota kertjének színes virágai beleolvadtak a homályba és csak illatukkal adtak életjelt magukról, akkor egyszerre diadalordítás zúgott fel.

A főeunuch lázas izgatottsággal lépett a császár elé, leborult előtte és kijelentette:

— A békát megöltük!

Nyomában hat eunuch következett, akik nagy ezüstitálon hozták a fehérhasú, szétzúzott fejű, zöld levelű békát.

A császár örömmel kiáltott fel:

— Hihetetlen! Hogy ezt a kis állatot a sötétben megláttátok.

— Az csak a mi ritka buzgóságunknak köszönhető! — mondotta a főeunuch nagyot sóhajtván. — Amint magad is láthatod, nehéz munka volt. Én rendeztem az egészet, én osztottam szét a csapatokat, én csináltam meg a haditervet. De hogy ne vétkezzek az igazság ellen, elismerem, hogy nemcsak az én érdemem ez a fényes siker. Mindenki kitüntette magát, a palotának minden embere buzgón kivette a fáradságból a maga részét.

A császár erre haragos ránczokba szedte a homlokát. Haragosan szólt:

— Oh, nem mindenki! Amikor délben még szemléltem a csapatokat, észrevettem egy haszontalan embert, aki egy fa alatt végigterülve hűsölt, mialatt ti többiek izzadtatok. Tudni akarom, ki volt az a lusta!

A főeunuch elsietett, hogy kitudja a rest ember nevét. Tudják, ki volt az? Senki más, mint Tun-Li, a napszámos.

Miután elfogta a békát és átadta a főöntözőmesternek, lepihent egy fa alá és ott pihente ki a fáradsalmát.

Mikor a főeunuch megtudta, hogy a lustálkodót hogy hívják, visszasietett a császárhoz és bejelentette neki:

— Oh, egeknek fia, a lustát, akit a fa alatt pihenni láttál, Tun-Linek hívják és napszámos ő.

— Miért fetrengett ez az ember sertésnek módjára a fa alatt, míg ti többiek a békára vadásztatok? — kérdezte haragosan a császár.

Amaz pedig a vállát vont:

— Veszélyes restsége volt az oka, hogy ott feküdt. Tudod, felség, micsoda aljas népség az ilyen. Mit kezdjen velük az ember? Semmire se használhatók s tunya fetrengéssel húzzák ki a napot!

— Jól van! — szólt a császár. — Az érdeme szerint fogok jutalmazni mindenkit. — Aztán kihirdette, hogy a nagy nap emlékéül ki mit kap.

A főeunuch a leggazdagabb provinciát kapta, annak minden jövedelmével, három esztendőre. A többi eunuch egy-egy aranyos kaftánt kapott, amiért az asszonyokat bátorította.

A papok pénzt kaptak eredményes és buzgó imádkozásuk jutalmául. Azonkívül annyi áldozati adományt, amennyit máskor egy esztendő alatt sem.

A vadászok vezetőjének fegyverzetét ékkövekkel díszítette fel a háladatos császár. A vadászok egytől-egyig új fegyvert kaptak, hasonlóképpen a palotaőrség.

Tun-Li azonban, a napszámos, a császár legfelsőbb parancsából ötven bambuszütést kapott, amiért lustán hevert a békavadászat tartama alatt.

A botütéseket a főkertész mérte: Tun-Lira és hogy az ütések számában ne essék hiba, a főeunuch számolta az ütéseket.

Sajátságos dolgok esnek néha az életben.

»Aki fekszik, annak gyakran állnia kellene és aki áll, annak gyakran ülnie kén« — tartja egy bölcs kínai közmondás.

Saison.

A gyufa.

— nov. 19.

A Mücsarnok piktorainak ajánlom a következő képtémát: *Az utolsó szüzgyufa*. A kép ábrázoljon egy szomorú magyart, aki az utolsó adómentes kénegyufát bus lemondással szerzentí végig a feszülő nadrágján.

Mert, amint azok a fránya újságok kürtölik, az állam veszi kezébe a gyufát is, amely eddig szüz volt. Bécsben be akarják hozni vagy már be is hozták a gyufa-monopóliumot és ez azt jelenti, hogy példáját nemsokára Magyarország is követni fogja. A gyufát akkor csak trafikban lehet majd kapni, a fináncz bélyegével le-ragasztva és mindenestre sokkal drágábban, mint most.

Anatole Francenak van egy hercege, aki csak azért járja a világot, hogy gyufaskatulyákat gyűjtsön. Fran-

cziaországba és Itáliába, ahol már monopólium van, akár el se menjen, mert ott két-három fajtán kívül, amit az állam árul, másmilyen nincs. Nálunk ellenben bő aratása volna gyűjtőszenvédélyének.

És így jut eszembe, hogy ha nálunk is akadt volna ilyen bolond herceg, most egész szép kis kulturtörténetet rakhatna egymás mellé gyufaskatulyákból. Most derülne csak ki igazán, hogy milyen bolond, mert Magyarország mellékesen a gyufa föltalálójának, Irinyi Józsefnek a hazája.

Azt hiszem, bármelyik muzeum aranyával fizetné ma minden szálát azoknak a gyufáknak, amiket Irinyi készített. De Irinyit elfelejtettük, a gyufáit eltűzeltük: és csak egy nyelvészeti veszekedésünk van az egész dologból. Mert még ma sem tudja az ember eldönteni, hogy »gyufát« irjon-e, ahogy az emberek mondják, »gyújtót«-e, ahogy a nyelvészek helyeslik vagy »masinát«, ahogy a paraszt mondja.

Most pedig, hogy megkondult a lélekharang a szűzgyufa felett és biztosra veszem, hogy egy muzeum sem fogja a gyufa kulturtörténetét valamelyes gyűjteménnyel megörökíteni, legalább hadd sirassam el a »mi« gyufáinkat.

A kenesfejű gyufa a legrégibb emlékem. Amióta az eszemet tudom, az alakja, színe, illata nem változott, de még a skatulyája sem. Puha sárga pappendekliből való és a fenéke »smirglivel« van bevonva. A gyufa kis kokett feje hamiskás ezüsthéjben csillog és kénsárga nyakravalója van.

A falon is meggyulad és könnyen lángra lobban, mint minden őszinte szív. Valamikor a hercegnők sem vetették meg, de nem haladt a korrallal és a jó társaságban is egészen őszintén bűdös volt. Amint illetendőbb gyufák termettek, őt szegényt kidobták a szalonokból. Konyhában, kunyhóban, egyszerű embereknel húzódott meg.

Most már talán eszébe sem jut, hogy ő a gyufák őse. De azért balsorsában is megmaradt konzervatívnak. Szereti a pipás embereket. A pipás ember pedig azért szereti, mert sokáig ég és mert olcsó, ami azért fontos, mert a pipa minduntalan kialszik és sok gyufa kell hozzá. Így találkozik egy régi intézmény szükségszerűleg egy másik régi intézménnyel.

A kenes-gyufa örökébe a pirosfejű kakasgyufa lépett. Kecsebb, illetendőbb volt, a társaságban tisztességesen viselkedett, de azért megmaradt a régi, őszinte, könnyen hevülő szívnek. Lángra lobbant falon, padon, nadrágon. Csak meg kellett dörzsölni és meggyuladt.

A skatulyájának a színes képére is emlékszem még, mint valamely elfelejtett gyermekkorbeli mesekönyv képcskéjére. Primitív festéknyomással egy kis piros kakas berzenkedett a tetején. Ez a szelid, jelentéktelen házi szárnyas azonban olykor nagyon veszedelmessé vált. Elbujt száraz helyen és a melegtől vagy észrevétlen dörzsöléstől meggyuladt és miatta leégett egy falu.

Talán ez az a szimbolikus »piros kakas«, amely nyári hőségben ma is leszáll a kis zsupfedeles magyar falusi

házacskákra. A hatóságok el kezdték üldözni, mint veszedelmes gyújtogatót, de tántoríthatatlan hiveket szerzett magának. Az Operában egyszer valóságos lázadás támadt miatta, mert tűzrendőri szabályzattal tiltották meg a használatát.

A praktikus svédek találták ki nagy ellenfelét, a veszélytelen svéd gyufát. Kék hátú és sárga czimlapu skatulyáik az egész világon elterjesztették a svéd nyelv néhány szavát: »Sikkerhets Taendstikker Udan Svafel och Phosphor«.

Az Irinyi eredeti gyufája, amely a foszfor gyulékonyosságán és a kén szívós égésén alapult, egészen megváltozott a svédek kezén. Kén és foszfor nélkül, méregmentes gyufákat készítettek és ezzel megfosztották az életunt cselédleányokat attól, hogy gyufaoldattal vesse nek véget ennek a bizonytalan földi létnek.

A svéd gyufa egyszerre a tűz és a halál ellen óvta meg az embereket. Népszerű és udvarképes lett egyszersmind. Kiszorította valamennyi versenytársát.

De semmi sincs tökéletlenség nélkül. A svéd gyufának is kiderült a rossz tulajdonsága, hogy a skatulyája nélkül nem ér semmit. Csak azon a barna foszforral bevont sávon gyulad meg, amelyet az embernek a gyufával együtt magával kell vinnie. Ezért van az, hogy a gyulékonyabb és veszedelmesebb gyufának még ma is sok hive maradt, sőt még a bűdös gyufa sem mult ki a világból.

A gyufa kulturtörténeti fejlődése ma holt pontra jutott. Mert most már csak az volna hátra, hogy olyan gyufát találjanak ki, amely nemcsak a skatulyáján gyulad meg, hanem bárhol, de nem tűzveszélyes. Szóval ki kellene találni az illetendő, veszélytelen és mégis gyújtó tüzet. Minthogy az emberi elme ezen az abszurdumon még nem tudott győzni, a gyufa sem fejlődik.

De közben nagyot fejlődött a magyar ipar. Elérkezett az az idő, hogy már valóságos szegény lett, hogy csak külföldi gyufát használunk. Megjelentek az első magyar gyufák, amiket csak közművelődési társaságok czégerével és jótékonyczélu gyűjtéssel egybekötve fogadott el a magyar közönség. Az Emke, Fmke és egyéb gyújtók első korszaka volt ez, nem is olyan régen. Ma már csak magyar gyufát használunk és az idegen gyártmány jóformán egészen ki van szorítva. És ez talán helyes is az Irinyi hazájában.

Igy áll most nálunk a gyufa kulturális fejlődése. A szabad verseny következtében egyre jobb és olcsóbb magyar gyufák lettek népszerűvé. Hogy ezentúl hogy lesz, az kétséges. Mert amint a gyufát a fináncz veszi a kezébe, többé versenyről, olcsóságról nem lehet majd szó.

És most, hogy visszatérjük az Anatole France bolond hercegére: vajjon van-e emberi bolondság, amely egyszersmind ne volna komoly. Elhajított gyufaszálakból egész kulturtörténetet lehet fölépíteni.

Irinyi nem is sejtette, hogy az ő ötletéből, játékos, bolond pepecseléséből világraszóló intézmény lesz. Azt sem sejtette, hogy valamikor a magyar iparnak egy forduló pontja lesz a gyufa, amely ma már olyan jó üzlet, hogy az államnak fájt meg rá a foga.

INNEN-ONNAN.

És most következik a méla akkord: Bucsuzzunk, takarékos háziasszonyaim, az olcsó gyufától. Önök, akik takarékoságból elteszik a kávéházban a fölösleges cukrot; akik elteszik a félig égett kénygyufát, mert a sparherden még egyszer meggyulad; akik az általános drágulást minden atómjában, minden fillérében átérzik, nemsokára már csak családi ünnepen gyújthatnak majd rá egy szál gyujtóra. Hány elbocsátott cseléd, hány házi perpatvar, hány válópör fog még származni néhány eltékozolt gyufaszál miatt, aminek pocskékolásához eddig hozzászoktunk! Mennyi pénzbe fog ez még kerülni!

Ezért mondjuk csak oda szigoruan az államnak: Gondold meg, vén pumpoló, gondold meg!...

Reveur.

IDOSZERŰ RIGMUSOK.

Aviatika.

Olvasom, hogy Zeppelin leng,
És hogy Blériot suhan,
Latham, Wright és Lambert szállnak
És Kutassy lezuhan.
Kutassy az elszánt férfi
Máma megint lezuhant,
Ezt a kis hirt minden reggel
Ugy kapom mint a zuhanyt.
Csak nem értem azt az egyet
Uri becsületszavamra,
Hogy tud mindig lezuhanni
Mielőtt még fölzuhanna?

Oh Steinheilné!

Oh Steinheilné, szép Steinheilné,
Ünnepelnek mint egy szentet,
Amióta az esküdtszék
Minden vád alól felmentett.
Oh Steinheilné, szép Steinheilné,
Véres tündér, drága démon,
Hódolatot, szent rajongást
Az egész föld csak beléd nyom.
Már imádlak én is, én is,
Büvös lényed csábit, éget —
Istenem, mily szép halál vón
Oltárhoz vezetni téged!

Tej!

A fővárosnak
Megjött most az eszi,
A tejet házi
Kezelésbe veszi,
Igazgatónak
Kajlingert megteszi.

Puck.

A belföldi játékszerek közt, amelyek, amint tudva van, világhírűek, a Horgony-Kőépítőszekrény első helyen áll; mindig mint első játékszert szerepel a gyermekek ajándékozási céduláján. Ebből magyarázható azon feltűnő jelenet, hogy a nehéz amerikai gazdasági krízis dacára az amerikai játékszert kereskedésekben a Horgony-Kőépítőszekrények utáni kereslet változatlanul nagy volt, ellenben másféle játékszerek kevésbé vásároltak.

Beniczky Istvánné, Waldeck Valeria grófnő arczképét hozza *A Hét*, aki nászutról jövet, fiatal férjével együtt belefut a tengerbe. Ebben a családi tragédiában megvan minden larmoyant elem, minden, ami könyeztető, megdöbbentő és regényes. Egy fiatal asszony, egy szép hölgy, egy gazdag és bájos grófnő. De valami végzetes és sötét szín is kísért. Ki gondol a nászuton a halálra? Az utazás, a mulás gondolatait zaklatja föl, még talán egy viczinális is, de a nászutasok vonatát és hajóját messzire elkerülik ezek a gondolatok, akkor is, ha Egyiptomba, Japánba és Ausztráliába szállanak. Ez az az utazás, amelyből mindig van édes, boldog visszatérés. Eddig a megindító regény. De ami ezután jön, az már rettenetes, nagyon modern és kegyetlen. Az élet szült bele és a sorstragédiák végzettségével meg kellett halniok mindkettőjüknek *éppen ott és éppen akkor*, mikor Európa felé tárták karjaikat és végtelen vágyaikkal csak a csunya és keserű tengert ölelhatték.

4. A miniszterelnök bordala. Lassan, apránként kiszül, hogy a koalíciós kormány mégis csak ideális kormány volt, vagy legalább Plató elvei szerint az. És kiderül az is, hogy Magyarország volt az első, amely megvalósította a nagy filozóf kedves álmát és művészekre, költőkre bízta az állam sorsának igazgatását. A platói elv és a koalíciós kormány találkozását pedig abból az alkalomból konstatáljuk, hogy egy antialkoholista ujság kiásta Wekerle Sándornak egy, ifjúkori versét, amelyben anakreoni ujjongással köszönti a bort és a szesznek boldog mámorát... A vers csapnivalóan rossz ugyan, de mégis vers, aminthogy Wekerle briliáns pénzügy-miniszter ugyan, de valaha mégis költő volt. Az egész versben pedig az a legnevezetesebb, hogy Wekerle világéletében józan ember volt, aki sohasem élt borral. Tehát a részeg mámorért se lelkesedett soha. Ami viszont azt jelenti, hogy bordala legkevésbé sem — őszinte. És itt buvik ki a költői gubóból a jövődő politikus-pillangó. Aki az örömeiben ennyire nem őszinte és a lirájában ilyen hamiskás: valóban fényes politikus kvalitásokkal lehet teljes. Amely hipotézisünknek, a Wekerle esetében, valószínűleg senki se mond ellent. De azért nehogy minden rossz költő most egyszeriben finánczkapacitásnak higgye magát!...

X. A szabadgondolkodó. Kolozsvárott lovagias affér volt a napokban. A kávéházban kezdődött. Nálunk minden ügy a kávéházban kezdődik s minden más üggyel a lovagias abban különbözik, hogy a lovagias ügy a kávéházban végződik is. Vér és fekete kávé a nagy magyar fellebbanásoknak szimbóluma. Pikkolo fekete és pikkolo vér. Koldus időkben olcsó cikkek. Csak a becsület drága portéka koldus időkben. És megérdemel egy hájszálcsőnyi vértengert, két félcsésze kapuczinért. Mi is történt? Már megint azt vágták valakinek szemébe: maga zsidó! Nem! Itt egész eredeti alakban történt a sértés. Gusztáv lerajzolta Kamillót és a rajz alá csak ennyit irt: Kamilló szabadgondolkodó. Kamilló annyira nem szabadgondolkodó, hogy gondolkodás nélkül kölcsönkért husz forintot párbajköltségekre. De még mindig lett volna ideje gondolkodni. A husz forintot szépen elmulathatta volna a barátaival a kávéházban. Kamilló azonban — következetesen önmagához — tovább sem gondolkozott és provokált. A párbaj meg is történt. Kapott egyet a fejére, ezzel véglegesen igazolva, hogy hamis csúfsággal illették, amikor szabadgondolkodás vádjával törték rá. Ha valaki a fejére kap egyet, attól nem sántul meg, de könnyen agyrázkódást szenvedhet. Pikler Gyula, Somló Bódog,

Jászi Oszkár és a többi magyar szabadgondolkodó nyilván azért nem párbajozik, nehogy a fejére kapjon egyet. A fejenek nekik szükségleti cikk. Kamilló ellenben férfiasan beigazolta, hogy ő nem szabadgondolkodó, s aki ebben ezentúl is kételkednék, annak most már a berepesztett koponyát fogja bizonyítékképpen bemutatni. Ennyi az ő része. De nyugodtak lehetünk. Gusztáv is kapott hármát a fejére, — nem sántult meg. Ellenben az a becsületbiróság, amely a lovagias elintéztét itéletképpen kimondotta, egyet sem kapott a fejére, sőt egyéb testrészére sem. Amiből az következik, hogy nekik már nincs szükségük arra, hogy a szabadgondolkodás gyanujától megtisztítsák magukat.

* * *

24 A bácskai lakodalom. Akik netán azt hitték, hogy Herczeg Ferencz az ő híres történeteiben fenéig kimerítette a bácskai virtust, ám lássák be most, hogy alaposan tévedtek. Mert a bácskai virtusban az éppen a nevezetes, hogy váltig ki tudja ugyan meríteni az embert, de viszont ember még nem született erre a nyavalyás sártekére olyan, aki ezt a virtust kimerithetné. Mert egyre és egyre megújul az és kiapadhatatlan. Ahány új generáció jön, — pedig odalenn nem ismerik az egykét — mind azon kezdi, hogy búzgón kipótolja, amit az elődökből az a bizonyos virtus esetleg elfogyasztott. Mintha titkos, földalatti erek táplálnák, úgy nő, erősödik, ami a bácskaikban a legjobb és a szegény többi Magyarország valószínűleg már régen rázúllott a munkára, amikor itt, nagy nekibusulásokkal, még mindig tart majd az eszem-tőszom, dinom-dánom. Nehogy pedig egyetlen pillanatig is kétség legyen ez iránt, s akadjon szomorú haza, aki a bunyevácz erkölcsök vesztét siratja, im, ereszkedik a fekete földről a dicsekvő szó, hogy a minap lakodalmát ülte Hódáságon, de olyat, hogy büszke lehet rá az egész ország. Hetedhét határon szólt a cigánymuzsika és lőn az aprómarháknak, szárnyasnak, halnak szörnyű veszte. Nem kevesebb, mint hatvan pulyka, százhusz pár csirke, nyolczvan kilogramm hal adta meg a lakodalom árát, ezernyolczszáz tojás, és mert a nagy napon nemcsak a hal akart uszni, hanem a csirke is, meg a tojás, ittak rája a vendégek tizenöt hektóska bort és hat hektóska sört. Nagyszerű lakodalom volt, de rá is ment ám nyolcz borju, husz hizott disznó, egy mázsányi marha. És a mi a legfontosabb: a sok borju, a husz disznó és a tömérdék marha nem ám a vendégkoszoruból került ki, hanem az örömapa állatállományából... Hát nem nagyszerű mindez? Nem, illendő-e, hogy a sajtó mindenüvé elvigye ennek a horribilis lakomának hírét? Igazán, az emberségnek dolga ez. Hadd tudják meg, ahol éheznek, hogy a Bácskában még mindig jól élnek az emberek. Legalább megtörténhetik az az áldásos kiegyenlítődség, hogy amíg a Bácskában a jóllakottak esznek, másutt az országban a kiehéztettek nagyokat nyelnek hozzá... És az éheseknek már ez is valami.

* * *

24 Prévost leczkéje. A francia írók pályafutásának rendszerint négy szakasza van. Az első szakasz, hogy a pornográfián kezdik. A második: hogy lehigulnak és lassan-lassan az Akadémia felé baktatnak. A harmadik: hogy bejutnak a kupola alá és hivatalosan halhatatlannak tudják magukat. Amire nyomban következik a negyedik szakasz: az új halhatatlan bizonyos glóriával akarja ellátni magát a jövőbeni ítélőszéke előtt, tehát felcsep moralistának. Prédikálja az erkölcsöt kenetes szájjal s ha akkor netán a szemére lobbantják: Uram, ön tizenöt-husz esztendővel ezelőtt mint pornografus kezdte! — a halhatatlan akkor se jut zavarba, hanem készen a válasza: — Pardon, amit ön pornográfiának hitt, az sohasem is volt egyéb, mint moralizálás. Az erkölcstelenség fertőjében azért turtam, hogy a jó utra térítsem vissza a tévelygőket, s az

erény értékében bizalmatlankodókat. Most is ezt teszem, legfeljebb a hangom más és a demonstratív példáim mások. Tetszik érteni? Tehát korholás helyett inkább méltányolni tessék, hogy ime öregségemben is az vagyok, ami voltam ifjan... Ez az akadémikus urak sematikus válasza, és ehhez folyamodik Marcel Prévost is, a »Cousine Laure« és a »Démie-Vierges« írója, aki bekerülve az akadémiaiba, most már a negyedik szakaszán tart, és moralizál jobbra-balra, különösen minden vasárnap egy-egy vezető cikk erejéig a párisi »Figaro«-ban. Ami — mint például most — különösen olyankor komikus, amikor Prévost ur korholja a párisi nőket, amiért mesterségesen is ragaszkodnak karcsu, sovány alakjukhoz, veszélyeztetve a francia fajt, amely éppen a nők hibájából satnyul, fogyatkozik, degenerálódik... Ebben az erkölcsi tanításban pedig nem az igazság a legszomorubb, hanem az, hogy immár Prévost-t is utolérte a végzet, amely mindenkire les: hogy öregedve, ne magunkat lássuk megváltozottak, hanem az egész világot. Nem mi öregsünk, hanem köröttünk mindenki, akit ismerünk. Itt van Marcel Prévost, ugyanaz, aki olyan lihegő írásokban tudott örvedeni a párisi nők soványságának. És ime most nem akarja hinni, hogy ő eresztett poczakot, hanem esküszik, hogy a nők soványodnak el egyre jobban... Szomorú dolog ez nagyon. Ezek után ha egy nap azt olvassuk Prévost tollából, hogy a párisi nők már akár a czernaszál, vékonyak, vessünk magunkra keresztet és vegyük tudomásul, hogy a kitűnő moralista testsulya éppen most haladta meg az egy métermázsát. És talán mondanunk se kell, hogy attól fogva a testének sulya jóval tekintélyesebb lesz, mint példának okáért a moráljáé...

* * *

⊙ Az új forradalom. Páris házain éjszakánként még ott bujdosnak a barrikádok fakó profiljai, és a szürke emeleteken néha vérfoltok ébrednek fel: s már újra forradalomra készülnek a pinczelakók. Pataud mester, aki tudvalevőleg főszociálista és aki úgy került ki a névtelenség homályából, hogy egy este eloltatta az embereivel Páris minden lámpáját: egész könyvet írt most az új, szociális forradalomról, mely periodikus következetességgel el fog jönni és összedönti a burzsoápalatákat. Az új forradalom... Este kezdődik majd, írja Pataud egy zajos népgyűlés után. A tömeget nem birják széttörni a rendőrkardok és az beözönlik a boulevardokra. Ekkor titkos villamjel száguld végig a huzalokon és kitor az általános sztrájk. A hatalmas szürke dinamogépek utolsót zörrennek és megállanak; az omnibuszok feldülnek és a sötét körutakon piros fáklyák jelennek meg. A polgári napilapok szerkesztőit és kiadóit póznára akasztják és úgy hordják körül és a parlament előtt reménytelen sortűzek csattannak el. Vége. A nép elfoglalta Páris és a vidéken kitor az öldöklés; a földalatti lejáróira menekül a sápadt pénzarisztokrácia. A Chaussée-d'Antin parfümös termeiből halvány leányok osonnak le és a színházak előtt óriási körben toboroznak a nagy háborúra. A gazdagok elhullatják arányaikat menekülés közben, de senki sem szedi fel azokat, mert az eljövendő kor nihilista lesz és aranyutaló. Ekkor kék villamos hullámok suhannak át a levegőn: a drót-talan táviró jelenti, hogy a külföld fegyverkezik az anarchista Páris ellen. A tömeg örvongve indul el; és mikor esztelenül, félénken világosodni kezd a nagy éjszaka után, ezrek állanak a... Hogy hol állanak? A zálogház előtt. Itt végeszakad a borzalmaknak és Pataud fantáziája modern és érdekes árnyalattal enyhíti a vörös forradalmi hajnalt. A zálogház előtt állnak és követelik a zálogba csapott dolgokat a szegény, nagyon szegény forradalmárok. És mindent kiadnak szépszerével, pénz nélkül, czihák és dunnák repülnek ki a tömegre, fehér pikék között, aranyórák és szakadt paletot-k, a zálogház ingyen visszadja a könyelmű Párisnak a rongyait... Azt hiszem, ezek után nem fontos a Pataud forradalmának további ismertetése. Az új revoluciónak ez a legfontosabb pontja: a zálogház.

Nem barrikád és nem nemzetőrség, nem tépett zászlók és hörgő marquis-k, de a zálogház. Szegény Pataud mester, mennyi lírai melódia reszket ebben az ő új forradalmában. Szegény kis Pataud-k ágypárnái, szegény Pataud-né fülbevalói, szegény Pataud-nagymama kölcsönként régi ékszerei: csak azért kell ez az egész nagy forradalom, hogy titeket kihozzon a zálogházból. Gyerekkorunkban mi is álmodtunk óriási mesekardokról, akikkel mindenkit leölünk majd, hogy meghajthassuk a vértől csepegő pengéjüket egy kis szőke lány előtt...

SZINHÁZ.

Faust a Magyar Színházban.

(... Jóval éjfél után lehetett, mikor a *Magyar Színház*-ból jövet egy csendes kávéházba mentem, megírni ezt a cikket. Álmosan ültem le. Nem is vettem észre, hogy a kávéház milyen különös. Görbelábú asztalok, üres tükrök, a falon álló órák mutatók és számlapok nélkül, künn pedig tántorgó házak, tánczó gázlámpák, egy sajtószerűen elferdült utca, amelyet különben ismertem, csak most látszott olyannak, mintha berügött volna és grimacot vágna az éjszakának. Ujra egy boszorkány-konyha? Az ablakok is ködből voltak. A talaj, mint a trottoir roulant. Fenn pedig a mély plafondon alattomos ivlámpák violareflexeket rezgettettek és még jobban megsárgították ijedező arczomat elmélyítve, kivájva, megszürtítve a rajta átfutó könnyű ráncokat. Egyszerre, amint itt ülök, bejön a vendég és egyenesen az asztalomhoz siet. A pálinkás-poharamra néztem, aztán reá, de mégis neki kellett igazat adnom. Régi divatu gallért viselt. Kezében az irodalomtörténeti sétatbot. Szürke szemei élesen belém szurtak. Goethe? Abban a csukaszínű ruhájában, amelyben egyszer, míg élt, találkozott önmagával. Nem emlékszem tisztán a részletekre, csak azt tudom, hogy valami ál-okoskodással nyugtattam meg magamat, talán azzal, hogy én is találkoztam vele, ha önmagával találkozott. Aztán leült az asztalomhoz — szembe velem — és így szólt:)

Ö: Jó estét.

En: Exczellenziás uram, — hebegtem — értheti a zavarom. A könyvek tanúsága szerint 1749-től csak 1832-ig...

Ö: Hagyja a könyveket. A második dátum különben sem igaz.

En: Valóban, exczellenziás uram. Ma este a színházban sokszor volt az az érzésem, hogy Exczellenziád egyáltalán nem halt meg. Ez a középkori legenda a Kegyed pantheisztikus világnézete szerint szétosztódik közöttünk és mindnyájunkban új életet kezd, amely éppen annyira terhes emlékeinktől, sok-sok napunk kifejezhetetlen intimitásától és a fiatalságunktól, akárcsak az ön nagyszerű érzéseitől és gondolataitól. Minden embernek külön Faustja van.

Ö (az asztalra csap): Ne idegeskedjék. Ha alaposan áttanulmányozta írásaimat, észrevehette, hogy az idegeseket és a betegeket egyáltalában nem kedvelem. Láthatta, hogy Faust, ez a nemes nagy ember nyugodtan vegyül a tömeg zajába, míg a famulusa, a buta tudákos Wagner vasárnapi neuraszténiában szenved és ijedten fogja be a fülét, mert nyápicz idegei félnek a föld és az élet edző lármájától.

En: Eckermannnak pedig egyszer úgy méltóztatott nyilatkozni, hogy »a szegény Henrik« is beteg könyv.

Ö: Jól van tájékozva. De tartsa meg, fiatalember, a beszéd bölcs és nyugodt rendjét és beszélje el, mit látott a mai előadáson?

En: Kegyelmes uram is jelen volt?

Ö (nem felel).

En: Flöbb talán az ön nagybecsült véleményéért esedezném.

Ö (ismét nem felel).

En: Nem tagadhatom, hogy csalátkoztam. Azt hiszem, mindig csalátkozunk; ha viszontlátjuk Faust-ot. Faust-ot csak viszontláthatjuk. Egy emlék ez, amely folytonosan megelevenül, bennünk és mikor a deszkákon napfényt hazudó lámpák világánál testet ölt, olyanformát érzünk, mintha egy vágyunk beteljesül, az a kijózanodás kísért, ami a fantáziát és a valóságot, a várakozást és megtörténést, a reményt és a kiábrándulást elválasztja egymástól. Ha olvassuk, akkor magunk dekoráljuk. Az éjszakáinkkal, a fiatalságunk tavaszi kulisszáival, az életünkkel. Micsoda fakó ehhez a színpad. A lehetőségek végtelen birodalma áll előttünk, amelyből szükség szerint csüng ki egy-egy hegy, egy álomtájék, egy virágos diszlet csücske. Magunkkal hordjuk a színpalakat, mint az utazó komédiások. Tavaly Exczellenziád utódja, a német színigazgató Reinhardt is előadta, de be kell vallanom, hogy akkor is csalátkoztam. Egyáltalán nem kellene színpadra vinni.

Ö (nagyon szigorúan): Faustot adni kell.

En: Alázatosan bocsánatot kérek ezért a nyelvbörlésért. Csak azt akartam mondani, hogy a szegény rendezők állandóan zavarban vannak. Érzik, hogy ez egy élet, egy világ, egy univerzum s egy pontot keresnek, amibe kapaszkodjanak, valamit, amit aláhúzzanak, különben az egész elsikkadna kezük alatt. A régiek, a realisták a szerelmi regényt színezték ki. De ugyebár nem ez a fontos? Mások zenével próbálták elaltatni a kritikánkat. Márkus László a festői momentumokat, a dekoratív elemet hangsúlyozta.

Ö (türelmetlenül feszeng a székén).

En: Természetesen ez is csak részben sikerült. A csupasz sikok elkábitották a szemet, a sok lila fény bántott és bármennyire méltányolom a fiatal és nagyratörő színházat, amely ma kétségtelenül a legelső, úgy találom, hogy vétett a költemény komor egyszerűsége ellen. Faust szobája, a várudvar, a templom igen jó. De a husvéti séta, a tavaszi fel szabadulás, a végtelen távolságok zengő öröme, amely a szobából kiszabadult Faust-ot köszönti, egészen semmivé vált abban a köbörtönben, ahova a színház — a tér és az idő kényszerűsége folytán — belenyomorította. Margit meleg és kedves fészke sem az, ahol a szőke szűz először álmodik a bűnről és aranyról. Különösen hamis a Walpurgis éjszakája. Milyen szívdobogató ez a költeményben. Mennyi illúzió. Hortyogó szörnyek, boszorkák vinnyogása, csupa rejtelem és középkor, a gigászi sziklákon pedig a vörös, csorba hold. A színpadon majdnem kómiкус.

Ö (mosolyogva bólint).

En: Az Auerbach pinczéje azonban mesteri. Dobi, a fiatal magyar aktor a legszebbet produkálta. De a többiek is keményen állnak mellette. Csak Forgách Rózi hiányzott, akit — nem tudni miért — előszeretettel tartogatnak a süllyesztőben. Faust talán kevésbé jó. Eleinte vén és erőtlén, aztán tulontul fiatal. Ez a tulzott ellentét — ebben a szimbolikus és romantikus költeményben — megszakítja a drámai folytonosságot. Sokszor már bánt is Törzs Jenő modoros — nem modern — szaggatottsága. Papp Mihály azonban igazi középkori katona, Forrai Rózi pedig ismét új és ismét kitünő.

Ö: És Mephistopheles?

En: Sebestyén intelligens színész, de — úgy hiszem — nincs ördögi intelligenciája. Mértékes, okos és tagolt beszédéből legalább is nem sugározta hideg fényét, csak a szerepébe világított bele, de kifelé, mihozzánk nem ért már el a pokoli sugár. Így játszsza az okos színész az örödgöt. Egészen véve azonban meglepett, tapsoltam neki, de csalátkoztam benne is, mint az egész előadásban.

Ö: Mindig csalódik, ha máshol keresi a szenzációkat, mint magában.

En: A közönségben semmiesetre sem. Ma is tapsolt és ujjongott, mert ez illik már, de alapjában olyan, mint

a weimari közönség, amelynek Ön Kotzebue szindarabjait volt kénytelen adatni a saját drámái helyett. Erről a publikumról írta, hogy tapsait is rettegi. Egy hölgy például az előadás után lelkesülten sóhajtott fel: »Istenem, ha ezt szegény Shakespeare megérhette volna...«

(Folytatni akartam, de amint feltekintettem, észrevettem, hogy az üres levegővel folytatok párbeszédet. A szobámban voltam. Elővettem az Inselverlag Faust-ját. Gyertyát gyújtottam. Olvasni kezdtem. Megkezdtam az előadását. A magam Faust-ját, amelyet csak a szobám négy fala kérdezett és az olvasás és a színjáték belenyulott a hajnalba és a reggelbe.)

K. D.

Rébusz báró. Már a novellából ismerjük a kőcczel bélt bárót, akinek szerkezetek kalapálnak a mellében s alamuszi bábszerűségében a hölgyek bálványa és a férjek mintaképe. Most *Herczeg* Ferencz, a bűvészmeister újra felhuzta a báb óráját és bependerítette a hülye bárót a *Király Színház* színpadára. Kitűnően működött. Remekül kerepelt le egy háromfelvonásos operettet. Az automata báró — hiába — ellenállhatatlan. Az az ősi komikum, hogy az ember gép, még akkor is hat, ha visszájára fordítjuk s egy gépet teszünk meg embernek, hősnek, operettkirálynak és a hatást talán még az sem halványítja, hogy néhol más régebbi operettekre gondolunk. De ezt a bábót nem a Hoffmann pokoli és kénes levegője öleli körül, hanem mosoly és szelíd guny, valami csillogó és kedves szatira, *Herczeg* Ferencz előkelő szellemessége. Egy szép napon kidobják a bábót az ablakon. Izzé-porrá törik. A félelmes férj belül kőcz, fűrészpör és drót. Az asszony pedig sir, sir előtte boldogságok és bohóságok romjain, csillogó, nem fájó operett-könyveket. Egy igazi mese aranyos varázsa árad ebből a hangulathoz és a nemesebb, poétikusabb, régi operetteket juttatja eszünkbe, amelyekbe néha még belevillant az operett-író szatirája és itt-ott léhaságok és élczek szünórán beledobbant a szíve is. *Sziklay* Kornél tartózkodó humorral, groteszk könnyedséggel játszsza a báb-bárót. De a zene csak konvencziókon keresztül csetlik-botlik a poétikus szöveg után. Ugy látszik, hogy *Huszkó* Jenő felfedezte önmagát. Ezuttal legalább nagyon is hatott rá — a Bob herczeg szerzője.

Művészet.

A téli kiállítás.

Majdnem téli álmodunk s talán így helyesebben is jellemeztük volna a Mücsarnokot. A büszke városligeti palotának ugyanis a tél a főszezonja, ilyenkor szokott — téli álomba merülni. Ezt ők úgy hívják, hogy téli kiállítás. A hivatalos művészet ilyenkor »keresztbe fekszik« a barlangjában, mint a medve s aztán jó éjszakát — tavaszig. Akkor befordul a másik oldalára s újra jótékony álomba merül. Azt meg úgy hívják, hogy tavaszi tárlat. Így kergeti oda-künn egyik viccz a másikat.

Hát ez az az »új korszak«, kérem alásan, amit a Kisiparosok Országos Szövetsége (K. O. Sz.) inaugurált oda-künn és a Szalónban. Így ügyvezetik ők a magyar művészetet. Mégis arra kérjük a közönséget, mely véletlenül talán mégis betéved a Mücsarnok téli kiállítására: meg ne tévéssze az az ijesztő unalom és kietlen sivárság, mely oda-künn terpeszkedik. Nehogy azt higye valahogy, hogy a magyar művészet csőd előtt áll. Csak a hivatalos fórumok, a Mücsarnok és a Nemzeti Szalón állanak közel a művészeti csődhez. Idekünn a szabad (mert künnrekedt és hajléktalan!)

művészeti világban lázas, eleven élet forr, kavargó, erjed és vajudik. Mohó keresés folyik új igazságok után. A hivatalos művészi mocsár elől Nyugatra menekül, akinek ép a keze-lába. A meg nem alkuvók és a fiatalok közül pedig azok, akik ki nem vándorolhatnak, vidékre telepsznek, vagy legalább is le-lerándulnak, hogy ott mutassák be fejlődésük legujabb etappe-jait. Egy egész új világ tüledik itt a maga igazaiért, amíg a jó öreg Mücsarnok téli álmát alussza.

Csodálatos ironiája a sorsnak, hogy a hivatalos magyar művészet éppen most távolodik el egyre jobban az eleven élettől, amikor az olyan forrongó, mozgalmas, megrázó s a művészetre megtermékenyítő, mint aminő a nagybányaiak tizenöt év előtt történt felvonulása óta sohasem volt. Nem, ez már nem is eltávolodás — a Mücsarnok is, a Szalón is, egyesülve kiestek abból a világból, amelylyel és amelynek élők és dolgozók kellene. Mi művészi eredményeket várunk tőlük, ők erős hatalmi szervezetükkel büszkélkednek. A közönségnek látványosság kellene, ők fejős tehénnek szeretnék kihasználni a publikumot. A piktorok műpiacukat reklamálják rajtuk, ők a maguk sinecuráit és stallumait hizlalják kövérré. Innen van, hogy egyre nagyobb, tátongóbb lesz az a szakadék, mely elválasztja tőlük a művészeket és a közönséget, ők pedig elég bölcsek arra, hogy ne siessenek áthidalni ezt a szakadékot. Maguk között ugyanis nagyobb biztonságban üzhetik a maguk kis »gazdasági« játékaikat.

Kép azért persze van most is bőven a Mücsarnok termeiben, — ha kép alatt bekeretezett vásznakat értünk. Ám abból a művészi földindulásból, mely ma a szíveket tüzei s mely a vénhedt falakat leomlással fenyegeti, hogy egy új világnak vesse meg alapját, a Mücsarnok barlangjába még semmi be nem hatolt. Odabenn a kenyérkereső mesterség lélekölő napszáma folyik. A derék haspártiak ma is azt csinálják, mit tegnap csináltak, hogy a mait is úgy elfeledjük, ha kijöttünk onnan, mint a tegnapi. Még az egyes festők is külön-külön ugyanazok, akiknek eddig ismertük őket; semmi fejlődés, semmi változás. Akiknek a »poézis« a kenyerük, azok köteleesszerűen »álmodoznak« (ezt rossz rajznak hívják magyarul!); a »színek szerelmesei« napfényben sütkéreznek (Kremser weiss!); a »telivér artisták« a pittorezzk hatásokat keresik (Tapezierer- und Draperie-Kunst!); a vonal »oratorai« stilizálásban »szeszélyeskednek« (szinvakságpalástolás!); az arczképirók kellems tükröket igyekeznek adni megrendelőiknek (kutya ugat, pénz beszél!); a professzorok és professzorjelöltek lármás pathoszsza deklamálnak (ha az Isten akarja, az aranyérem is elsül!); a fiatalok pedig igyekeznek minél szajkóbban, gügyögni azon a nyelven, amit az öregektől eltanultak, mert ez a főlvételi vizsga az egyedül üdvözítő Szövetséghe.

Igaz, ha elszomorító is, hogy az embert odakünn nem éri semmi meglepetés, semmi váratlan, semmi olyas, amire ne lett volna elkészülve, viszont vigasztaló (szép vigasz!), hogy nem éri csalódás sem — már tudniillik, ha csak arra gondolunk, amit látunk s nem arra, amit kapunk *kellene*. Mert azok, kiket érdemes számon tartanunk, ma sem kisebbek, vagy értéktelenebbek, mint aminőknek őket ezideig méltányoltuk, csak — fájdalom! — ma is ugyanazok. Mi pedig még régi erőnyeiknél is szívesebben látnók akár új — hibáikat is, csak valami új lenne már, amit nyujtanak. De minden a régi. Szinte csak a katalógus ellenőrzése kedvéért megyünk végig a termeken: úgy van-e minden, ahogy utoljára odahagytuk? Ugy. Csakugyan úgy. Mednyánszky régi fantasztikus álmait adja misztikus költeményekben; igazán megkapóan, ha nem is ujszerűen, csak rembrandtesque felfogott csavargója hat; Zemlányi a kompozíció ereje mellett dekoratív hatásokat keres; Márk érzékisége ma is az asszonyi test és csillogó selymek mögül kandikál ki; Magyar-Mannheimer skálájának gazdagságával pompázik;

IRODALOM.

Kacziány holdas simphoniákat ad, mint mindig; Herrer Caesar dolgai pikáns dekoratív tehetségének komoly elmélyüléséről szólnak; Bosznay ma is oly termékeny, mint máskor; Endrey ezuttal is a legjobb arcképfestő odakünn; Glatz Oszkár biztos crayonja változatosság okáért most írónk javát örököltette meg; Olgyay Viktor pedig csak éppen hogy leadta névjegyét. Az újabb generációból Pentelei Molnár az aranyéremért festette meg nagy biblikus vásznát, Nagy Zsigmond szintén s tekintve, hogy van ebből a metáliából három is, egy nagy és két kicsiny, mind a kettőt érheti baleset. Mellettük legnagyobb sikere lesz a közönségnél a fiatal Glatternak, aki máris többet tud, mint amennyit az ő korában szabadna és Vesztróczynak, a meztelen nő ugyanis mindig tetszik — viszont Horthy Béla komoly és puritán dolgai előtt valószínűleg észrevétlenül fog elhaladni. Még nála is mélyebben szántott azonban Nyilassy, plenairjaiban az érzés igazsága, őszintesége és a jellemzés ereje finom festői hatásokkal ölelkezik. Komolyabb művészi törekvések jelentkeznek még Góth Mórinnál, Pörge Gergelynél, Keményffy-nél, Boemm Rittánál, Markó Ernőnél és Pap Gábornál, míg a legújabb nemzedék nagy kegyesen bebocsátott, mert »hőbortos«-nak nem talált tagjai közül Plány Ervin, Kiss Rezső, Királyfalvi Károly, Vészi Margit, Cserna Rezső, Kandó László, Littkei Antal, Kádár Béla, ifj. Lechner Ödön, Pap Emil, Juszko Béla és Zádor István érdemelnék meg, hogy szebb miliőben, konfgeniális emberek társaságában kerülhessenek a közönség elé.

A szoborteremben akad néhány igazi művészi reveláció. Róna József finom plasztikai részletekben gazdag és nemes silhouettekkel adó fadaragású kompozíciója, a »József és Putifárné«, programjának is beválik: tán segít halottaiból életre kelteni e jobb sorsra érdemes, elhanyagolt művészeti ágat, bár e kis műremek igazán megérdemelte volna a márványt is. Kisfaludi Strobl Zsigmond márványbüszkéje: Rákosi Szidi képmása, nemcsak ennek a nagyjövőjű zseniális fiatal művésznek eddig legjobb munkája, de odakerül a legjobb magyar portrék közé. A művész ellentétekkel komplikált karakterét vas logikával, szélesen, összefoglaló erővel, minden aprólékoságtól menten és mégis szubtilis finomsággal kötötte márványba itt a művész, míg egy bronzaktja a donatelloi archaizálásban való gyönyörűségét hirdeti. Ritka erős plasztikai vénáról beszél Szentgyörgyi István kecses »Tenniszező«-je is, míg a Pásztor János Fadrusz-fejében a Mátyás-szobor nagy alkotójának egész brutális őseréjét belegyurta fiatal mestere. Telcsnek egy megrendelészaga, konvencionális arcképét egy finom női fej ellensúlyozza, s ha a szem a nagy üres sivárságtól még el nem fáradt, talál gyönyörködni valót az Istók magyaros, férfias Fülöp Áronjában, a Holló Barnabás nobilis »Testvérkéiben« s egy egészen új embernek, Gecső Sándornak érzésteljes tanulmányfejében is.

Más aztán igazán nincs, ami egy kicsit megdobogtatná a szívet. Az ember úgy jön ki a Mücsarnokból, ahogy bement: teljesítette a kötelességét. A művész urak legnagyobb része is így cselekedett, mikor kezébe vette az ecsetet, vagy a mintázó-fát. Már pedig a még oly pontosan betartott hivatalos órákból sem születik műremek. Ahhoz szenvedély, érzés, lázak kellenek — mint ahogy minden fogantatásból lázas vajadások után kerül csak élet a világra. A szövetkezeti művészet fölött pedig polgári béke és nyugalom terpeszkedik. E békében és nyugalomban tenyészhetik kielégítően az üzlet, egyes korteseknek és vezető kolomposoknak a privát üzlete, de ennek a tespedésnek sem a művészethez, sem az élethez semmi köze sincsen. A medve »keresztbe fektetik« ugyan a barlangjában, téli álmát alhatja tavasszal is akár, de a tavasz azért eljő feltartóztatlanul. És akkor a diadalmas, a tavaszi naptól mámoros Ifjuság le fogja nyuzni a medvének a bőrét.

Tövis.

Hevesi Sándor új könyvei. Zseniális tan-könyv!... Contradictio in adiecto, de nagyon jellemző Hevesi Sándorra és le kell írnom, hogy két új könyvről írok. *A színjátszás művészetéről* és *Az előadás művészetéről*. Igen magasra kell valakinek emelkednie, hogy a legegyszerűbb művészi igazságokat ilyen egyszerűen lássa és ilyen egyszerűen tudja megértetni. Eleinte minden világos. Később, a tudás egy bizonyos fokán elhomályosul egy-egy pont és ködösek lesznek a kapcsolatok, az oklánczatok. Végül azonban (még magasabban) minden kiderül és a maga egyszerűségében ragyog felénk, mint az első szemléletkor, a naiv látás pillanatában. Hevesi Sándor erről a magaslatról nézi a problémáit és mindig tudományos, amellet hogy művészetről ír; művészi, bár tanít és világos anélkül, hogy ártana vele a könyv intim hangjának. Nálunk azokról, akik tudnak is, szeretik elhitetni, hogy csak tudnak. A tudatlanok pedig szeretnék végleg kisajátítani maguknak az önkívület, a láz, az intuitio területét. Hevesi Sándor a tudást és az ihletet egyformán bírja. Trouville amit mond a színészet eredetére vonatkozólag, a Diderot-féle színészi paradoxot pedig csaknem teljesen felbogozza éles distingváló-képességével és a problémát — mint mindegyik ötletét — a legújabb esztetika is művészetbölcselet keretébe állítja be. Egyáltalán minden oldalról megnézi a problémáit. Ez könyvében a tudományos. De beállítja a művészet biológiai fejlődésének menetébe is. Ez a modern. Mosolygó fölényvel és bölcs biztonsággal halad előre, mert sokat tud és igazi ura a tudásának. Emellett tud mást is, amit nálunk — tudósok és írók — igen kevesen tudnak. Irni. Nagyon tud irni. Stílusa mintája a folyékony és egyszerű magyar prózának.

Pogány zsoldárok. (Rudnai Győző.) Tanulmányt lehetne írni arról, hogy rontották el az új frazeológiát. 1859-ben kiadta Leconte de Lisle a »Poèmes barbares«-t. Leconte de Lisle tudott görögül és a lelke mélyén pogány volt. Valamiként volt jussa, hogy villámokat szórjon irodalmi trónjáról a hipokrita morálra és a kereszténységre. De azóta elmúlt a szenzáció. Carducci is megírta himnuszát a sátánhoz. Baudelaire is. Magyarul Babits Mihály áldozott egy nagyszerű ódában a bűnnek. Most pedig jönnek, szállonganak a kis ravasz parnassien jelzők és az ügyes utánérzések. Olvasni kezdek:

»Imádom az éjt, a mély éjszakát,
Ezer bűbáját, vétkét, illatát.

Imádom a nyomort, a zugokat!
A könyáztatta csókos rongyokat!»

Ugyan kérem, ki hisz ennek? Ki botránykozik? Ki hatódik meg? Senki, senki. Ma már a kereskedőseged is tudja, hogy a poeta nem jó fiu, hanem nagyon is rossz fiu, aki fütyül az erkölcsre és a Szent Bűnt és a Nagy Éjszakát és a Vörös Álmodásokat szereti. Szomorúan lejárta magát ez a gyökértelen poézis. Majdnem olyan avult, mint az akadémikusok nyafogása. A dekadencia nyárszolgárai ők, akik lélek nélkül, belső szükség és szenvedés nélkül dadogják el a nagyok dalait. Aztán a lágyabb tónusai. Csupa csipke, halk melódia és kiizzadt finomkodás, es-durban és g-mollban, cimbalommal, vagy hárfával összekötve. Becsületemre, több egynél egy őszinte káromkodás is. Vagy egy merész hegyesköpés. Valami, amiben legalább emberi erő és vér van, nemcsak megáporodott modorosság, csinált szenvedés, amihez képest még a hascsikarás fájdalma is szent. Igenis uraim, ez nem poézis. Ilyen verseket ezerszámmal gyárthat mindenki. Ezek nem »pogány zsoldárok«. Vajda János minden költeménye fölé ezt írta: vers. Ma a tuczat-poéták azt mondják: »pogány zsoldárok«. A címhez kell egy verset írni. Az igaziak azonban mégis csak a vershez keresik a címet.

Mangold Béla Kolos mester könyvet irt az öltözködés művészetéről fiatal és idősebb urak számára. Szabatos szép előadásban megtanít rá, mikor hogy öltözködjünk, miként kössük a nyakkendőnket, mikor dukál frakk, smoking, redingot, mikor szürke utcai ruha stb. Szinte nélkülözhetlen tanácsadó ez a kis könyv, öltözködési kodex, amely a ruházatkodási etikett föllebbezhetetlen törvényeire megtanít. *Mangold Béla Kolos*, mint a híres *Váradi Béla* cég főnöke és folytatója, elismert auctoritás ezen a téren és könyvét díjtalanul rendelkezésére bocsátja A Hét olvasóinak, akik a borítékunkon markirozott levelezőlapra ez iránt megkeresik.

Uj könyvek.

Singer és Wolfner kiadása :

Szomaházy István : A kétszinű Pethő. Regény. Ára 3 K.
Szomaházy István : Szilveszter testvér álma és egyéb elbeszélések. Ára 3 K.
Krudy Gyula : Andrászik öröksége. Regény. Ára 3 K.
Legioner : Gyöngé emberek. Regény. Ára 1 K 20 fillér.
Eschhstruth Natália : Tündérkirálynő. Regény, fordította : Sárosi Bella. Ára 1 K 20 fillér.

Franklin-Társulat kiadása :

Sebők Zsigmond : Bajcsányi de eadem és egyéb elbeszélések. Ára 4 K.
Krudy Gyula : A bűvös erszény és egyéb elbeszélések. Ára 3 K 60 fillér.
Varságh János : Egy pár szál virág. Költemények. Ára 2 K.
Oláh Gábor : Korunk hőse. Költemény. Ára 3 K.
Konrádné Kelen Jolán : Tarka pillangók. Mesék. Ára kötve 6 K.

Légrády Testvérek kiadása :

Rudnai Győző : Pogány zsoltárok. Versek.

A Pátria kiadása :

Borbély József : Szentjánosbogár. Versek.

Kerpel Izsó Arad :

Jean d'Or : Humoros utilevelek három világrészről.
Szenkovitsné Rusz Rózsika : Tüzek. Versek.
Lauschmann Ottó : Tüzek. Versek.
Kürthy György : Flamma vestalis.

HETI POSTA.

B. V. P. Egyik munkatársunk véletlenül a saját versét ismerte fel benne. Szórol-szóra. Mások levelenként lopják a borostyánt. Ön mindjárt egy egész koszorút akar lopni?

Quis. Nem váltak be.

Budapest. S. Az affér magánügye annak a lapnak.

Nyiregyháza. K. Az esemény regisztrálása nem illik bele lapunk keretébe. A jó ügy érdekében csak annyit tehetünk, hogy jó mulatást kívánunk.

H. A. »Fekete palota, turáni vér, dermesztő hahota...« Ez még több, mint a fekete zongora.

Budapest. S. Gy. Aludjék és álmódjék nyugodtan: a szabadság hajnala még messze van s az ön dalai alig hozzák azt közelebb. A kakas kukorékolása még nem jelent hajnalt.

Budapest. B. H. Nem muszáj mindjárt garmada számra ontani. Vasárnap, hétfő, kedd, szerda, csütörtök — minden napra egy vers. Önök, akik annyira kardoskodnak a vasárnapi munkaszünet mellett, nekünk is engedhetnének egy szabad napot.

Temesvár. D. J. *Ilma urhölgynek.* A Kiss Ottó fényképei igen is hozzáférhetők a közönségnek. Műterme: Népszínház-utca 22.

Köd előttem. Sorainak helyet adunk, míhelyt Zsuzsa naplója befejeződik. Minthogy azonban reflexiói magánügyeket is érintenek, meg kell kérdeznünk az író, hogy nincs-e kifogása a válasz ellen.

KÖZGAZDASÁG.

Első Leánykiházasító Egylet mint szöv. Gyermek- és életbiztosító-intézet (Budapest, VI., Teréz-körút 40—42.). Alapított 1863-ban. F. év okt. havában 1,941.300 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 1,713.500 korona értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosítási összegek fejében 119.132 K 88 f fizetett ki. 1909 jan. 1-től okt. 31-ig bezárólag 17,914.900 K értékű biztosítási ajánlat nyújtott be és 15,753.400 K értékű új biztosítási kötvény állított ki. Biztosított összegek fejében a folyó évben 1,150.607 K 20 f és az intézet fennállása óta 15,013.562 K 79 f fizetett ki. Ezen intézet a gyermek- és életbiztosítás mindennemével foglalkozik a legelőnyösebb feltételek mellett.

Az »Anker« élet- és járadék-biztosító-társaság (Magyarországi igazgatóság Budapest, V., Erzsébet-tér 13. szám). 1909 október havában benyújtott a társaságnál 836 ajánlat 6,461.960 K biztosított összegre és kiállított 783 kötvény 6,086.665 K összegre. Díjak fejében bevett a társaság 1,558.514 koronát, elért és elhalálozás folytán kifizetett 421.386 koronát. A január—októberi 10 havi időszak alatt benyújtott 9511 ajánlat 73,756.571 K-ra és kiállított 8532 kötvény 65,668.934 K-ra. Ugyanezen időszakban díjakért 17,653.782 K-t vetelezt be a társaság, elért és halálesetek folytán pedig 15,035.900 K-t fizetett ki. A társaság vagyona 1908 december 31-én 178 millió K, biztosítási állomány 550 millió K, halálozások és esedékessé vált elértéi biztosítások folytán a társaság fennállása óta 365 millió koronát fizetett ki.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Egy orosz szépség nemrég levelet irt Örkény Hugónak, az »Apostol« gyógyszerár tulajdonosának, Budapest, József-körút 64., Depót 107., melyben bevallotta, hogy arcának, kezének finomságát, feltűnő bájos fehérségét, hajának tömörségét és fényét kizárólag az »Apostol« gyógyszertár által készített kozmetikai készítményeknek köszönheti. Ugyanez a meggyőződés nyilvánul meg sok ezer más köszönőlevélben is, melyek a készítőhöz érkeztek. E készítmények jegyzékét Örkény ingyen és bérmentve küldi és várható, hogy a mi hölgyközönségünk is ki fogja használni e készítmények megbízhatóságát.

PATKÁNY- ÉS EGÉRIRTÓ BACZILLUS „RATIN”.

A m. kir. belügyminiszter 109428.909. VII. b. sz. a. hozott határozatával a kereskedelemügyi és földművelésügyi m. kir. miniszter urakkal egyetértőleg kijelenti, hogy a »Ratin« patkány- és egérirtó bacillus nem mérge, a patkányon, egéren kívül sem az emberre, sem pedig más állatra nem ártalmas. Ezt a m. kir. állami bakteriológiai intézet kísérleteivel is megállapította. Ismertetést ingyen küld a főlerakat: »Ratin« bakteriológiai laboratorium képviselősege Budapest, VII., Rottenbiller-utca 30. — Fiókterakat: »Orangyal« gyógyszertár, Rákoskeresztúr.

Ha fáj a feje

ne tétovázzék,
hanem használjon azonnal

Beretvás-pastillát

mely 10 percz alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmulasztja. Ára 1 korona 20 fillér. Kapható minden gyógyszertárban. Készíti **BERETVÁS TAMÁS** gyógyszerész, Kispesten. ::: Orvosok által ajánlva. Három doboznál ingyen postai szállítás.

TAMÁSSY PARK-SZANATÓRIUMA

Dunaharaszttiban

Pestmegye.

Elsőrangú gyógyintézet alkoholisták, morfinisták és idegbetegek részére. Nap- és légfürdők. Dr. Lahmann szerinti diätetikus konyha. Télen-nyáron nyitva. :::

Telefon: Budapest környék Dunaharaszti 3.

☐ PROSPEKTUST
☐ KIVÁNATRA KÜLD
☐ AZ IGAZGATÓSÁG.